

Analyse van de spellingonzekerheid in spontaan neergeschreven Gesproken Lingála

Aantal woorden: 25.529

LOTTE FIEN VANPOPERINGHE

Studentennummer: 01800444

Promotor(en): Prof. dr. Michael Meeuwis

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad master in de African Studies

Academiejaar: 2021 – 2022

VOORWOORD

Na drie jaar Afrikaanse Talen en Culturen en daarna nog een jaar de Master African Studies gestudeerd te hebben, heb ik geleerd waar mijn voorkeuren en interesses liggen. In de eerste plaats ben ik begonnen aan deze studies uit interesse voor de geschiedenis en antropologische vakken in de opleiding, maar al snel vond ik mijn interesse in talen en linguïstiek door de lessen Kiswahili, Lingála (vanaf het tweede jaar) en andere linguïstisch gerichte vakken. De keuzevakken koos ik meestal in de linguïstiek en taalkunde en uiteindelijk ontdekte ik mijn interesse in sociolinguïstiek. Het onderwerp van mijn bachelorproef en deze masterproef is gesitueerd in het domein van de sociolinguïstiek. Het onderwerp van mijn masterproef is geïnspireerd door mijn promotor, Prof. Dr. Michael Meeuwis, maar mijn interesse was aangewakkerd door verschillende proffen van de faculteit.

Het schrijven van deze masterproef was niet altijd even makkelijk of verliep niet altijd even vlot, maar heeft mij wel helpen groeien op vlak van academisch schrijven en doorzetten wanneer het toch moeilijk vooruit gaat. Hierbij zou ik graag mijn promotor willen bedanken, Prof. Dr. Michael Meeuwis, om mij de afgelopen twee jaar altijd goed te begeleiden en voor de snelle en uitgebreide feedback die ik iedere keer ontving doorheen het proces van zowel mijn bachelorproef als mijn masterproef. Ik kreeg altijd direct antwoord op vragen of bezorgdheden omtrent mijn proeven en ondanks het zomerverlof kreeg ik tijdens het einde van dit proces nog steeds voldoende feedback en steun van mijn promotor. Deze steun apprecieerde ik enorm hard.

Ten laatste zou ik graag mijn familie en vrienden willen bedanken om er voor mij te zijn doorheen dit proces en doorheen het volledige verloop van mijn studies wanneer ik het even niet meer zag zitten en zij mij de nodige steun en motivatie gaven om toch verder te zetten.

LIJST: AFKORTINGEN GEBRUIKT IN DEZE MASTERPROEF

In deze lijst zijn alle afkortingen die voorkomen in deze masterproef terug te vinden. De grammaticale afkortingen die te maken hebben met de zinsontleding zijn volgens de regels van Leipzig.

Niet-linguïstische termen:

CMC Computer-Mediated-Communication

DRC Democratisch Republiek Congo

Volgende afkortingen verwijzen naar verschillende datasets waaruit de voorbeelden die doorheen deze masterproef gebruikt worden, gehaald zijn. Deze afkortingen zullen bij iedere dataset vermeld worden.

PDG	Data van het corpus ‘Ponsford Discussion Group’
I1	Internetdata van Instagramaccount 1
I2	Internetdata van Instagramaccount 2
I3	Internetdata van Instagramaccount 3
GR	A Grammatical Overview of Lingála (Revised and Extended Edition) (Meeuwis, 2020)
BR	‘ <i>Je me débrouille en Lingala</i> ’ A. Breyo (2018)
LDB	‘ <i>Manuel de Lingala</i> ’ Louis B. De Boeck (1952)

Grammaticale termen volgens de regels van Leipzig:

1, 2, 3	Deze nummers worden gebruikt bij het glossen van een werkwoord om aan te geven of het om een eerste, tweede of derde persoon gaat.
1, 2, ..., 15	Deze nummers worden gebruikt om bij het glossen van een zelfstandig naamwoord aan te duiden tot welke klasse het zelfstandig naamwoord behoort.
AN	<i>animate</i>

CONN	connectief
DEM 1	proximaal demonstratief
DEM 2	mediaal – distaal demonstratief
DEM 3	enkel anaforsch demonstratief
DEM 4	distaal demonstratief
ENK	enkelvoud
FV	<i>final vowel</i> , de eindklinker -a van het werkwoord
HAB	habitualis
IMP	imperatief
INAN	<i>inanimate</i>
INF	infinitief
MV	meervoud
PST 1	verleden tijd 1
PST 2	verleden tijd 2
PL	meervoud
PROGR	progressief
PRS 1	present 1
PRS 2	present 2
R	werkwoordstam
SBJV	subjonctief
SG	enkelvoud
SM	subjectmarkeerder
VB	<i>verb base</i> , de basis van het werkwoord/ de werkwoordstam

INHOUD

Voorwoord	3
Lijst: Afkortingen gebruikt in deze masterproef.....	4
Inhoud	6
Overzicht van Figuren en tabellen	8
1. Inleiding: Achtergrond en onderzoeksvraag	9
2. Theoretische kadering: literatuurstudie van spontaan neerschrijven van niet-gestandaardiseerde variëteiten	11
3. Het Lingála: Situering, ontwikkeling en korte grammaticale schets.....	17
3.1. Situering van het Lingála	17
3.2. Geschiedenis van het Lingála.....	18
3.2.1. 1960-vandaag	19
3.2.2. Geschreven – gesproken Lingála.....	20
3.3. Grammaticale aspecten van het Lingála.....	21
3.3.1. Fonologie.....	21
3.3.2. Tonologie.....	24
3.3.3. Morfologie.....	26
3.3.4. Syntaxis	34
3.3.5. Codeswitching	37
3.4. Problemen met het neerschrijven van het Lingála	44
4. Dataverzameling: Dataset van spontaan neergeschreven gesproken Lingála	47
5. Analyse van de spellingsonzekerheid in spontaan neergeschreven gesproken Lingála.....	49
5.1. Spellingsonzekerheid in de fonologie	49
5.1.1. Gesloten achterklinkers /o/ & /u/.....	49
5.1.2. Palatale approximant [y] – gesloten klinker [i]	51
5.1.3. Labiaal – velaire approximant (devocalisatie van klinkers > /w/)......	52
5.1.4. Geprenasaliseerde stemloze consonanten in een woord – initiële positie.....	53
5.1.5. Geprenasaliseerde stemhebbende consonanten in een woord – initiële positie	54
5.1.6. Opmerkelijke gevallen.....	55
5.2. Spellingsonzekerheid in de tonologie	57
5.3. Spellingsonzekerheid in de morfologie.....	58
5.3.1. Nominale morfologie.....	58
5.3.2. Verbale morfologie.....	63

5.3. Spellingsonzekerheid met betrekking tot andere woordsoorten dan nomina en werkwoorden	75
5.4. Spellingsonzekerheid in codeswitching tussen Lingála en Frans	77
6. Spellingsdenkers en hun voorstellen	85
6.1. Louis B. De Boeck	85
6.2. Joel Makengo	87
6.3. Michel Bulcke	88
6.4. Alexander Breyo	89
6.5. R. Van Everbroeck	92
7. Conclusie	94
Bibliografie	98

OVERZICHT VAN FIGUREN EN TABELLEN

Figuur 1. <i>Schematische weergave van verschillende informele spellingswijzen. (Lettinga , van Wijk, & Broeder, 2017)</i>	12
Figuur 2. Genderverschillen voor expressieve typografische kenmerken. (Hilte, Vanderkerckhove & Daelemans (2020); P. 12).	14
Figuur 3. Geografische situering van het Lingála ten opzichte van de drie andere dominante talen. (Meeuwis, 2009; p. 116).	17
Figuur 4. Klinkerdriehoek van het IPA-systeem.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

Tabel 1. Fonemen gebruikt in het Lingála. (Meeuwis, A Grammatical Overview of Lingála (Revised and Extended Edition), 2020; p. 45).	23
Tabel 2. Naamwoordklassen van het Lingála. (Meeuwis, A Grammatical Overview of Lingála (Revised and Extended Edition), 2020; p. 55).	26
Tabel 3. Subjectmarkeerders van het Lingála (Meeuwis, A Grammatical Overview of Lingála (Revised and Extended Edition), 2020; p. 150).	31
Tabel 4. Persoonlijke voornaamwoorden in het Lingála. (Meeuwis, A Grammatical Overview of Lingála (Revised and Extended Edition), 2020; p. 113).	34
Tabel 5. Adnominale demonstratieven van het Lingála. (Meeuwis, A Grammatical Overview of Lingála (Revised and Extended Edition), 2020; p. 120).	35

1. INLEIDING: ACHTERGROND EN ONDERZOEKSVRAAG

Deze masterproef is gebaseerd op en gaat verder op de literatuurstudie van de bachelorproef voorafgaand aan deze masterproef. De bachelorproef is, na herwerking op basis van de feedback, geïntegreerd in de masterproef. In deze masterproef zal ik een analyse maken van het spontaan neerschrijven van een gesproken taal die geen vaste spellingsregels of conventies heeft en in realiteit ook codeswitching met het Frans bevat. Het gaat hier om de variëteit Gesproken Lingála, en meer bepaald het Gesproken Lingála van Kinshasa, haar regio en sprekers in de Congolese diaspora. Net zoals elke andere taal heeft het Lingála verschillende regiolecten én sociolecten die duidelijk van elkaar verschillen. In het algemeen is er voor iedere taal maar één sociolect en/ of regiolect die gekozen wordt voor de standaardisatie van de taal. Dit includeert een standaardspelling en die dus volledig uitgewerkt en neergeschreven wordt. Voor het Lingála is dit het regiolect van het Noordwesten van Congo. Hiervoor is een missionaire en historische reden die later in deze masterproef zal worden beschreven. Het regiolect dat het meest verspreid is en ook besproken zal worden in deze masterproef, namelijk het regiolect van Kinshasa, heeft nooit een standaardisatie ondergaan. Hierdoor zijn er ook nooit vaste of gestandaardiseerde spellingsregels vastgelegd. In deze masterproef is het belangrijk om erop te duiden dat er een belangrijk verschil is tussen een medium en een variëteit.

“Geschreven Lingála” en “Gesproken Lingála” zijn twee verschillende variëteiten. Het “Geschreven Lingála” is een variëteit die ontwikkeld is door de missionarissen van Scheut. Het onderscheid tussen deze variëteiten ligt in de geschiedenis. Het “Geschreven Lingála” is ontstaan doordat de missionarissen van Scheut hun eigen geschreven variëteit hebben ontwikkeld die verschilde van de gesproken variëteit, die gebruikt wordt door de populatie. Het onderlinge verschil tussen deze variëteiten is hetzelfde als verschillende regiolecten en sociolecten van een taal die verschillende variëteiten vormen. Hierdoor is de gesproken taal een andere variëteit dan de geschreven taal in het Lingála. Het “Geschreven Lingála” is een variëteit die “gemaakt” is voor het gebruik in de literatuur en is enkel hiervoor gebruikt geweest, waardoor die doorheen de geschiedenis de naam “*le Lingála littéraire*”, “*le Lingála écrit*”, etc. toegekend gekregen heeft. Het “Geschreven Lingála” dat ontworpen is door missionarissen in het verleden, is niet de variëteit die ik in deze masterproef bespreek. In deze masterproef zal ik de variëteit het “Gesproken Lingála”, “*le Lingála parlé*” bespreken. Het medium is iets anders dan de hierboven besproken

variëteiten. Wat variëteiten betreft draait het in deze masterproef zoals gezegd om het “Gesproken Lingála” maar qua medium behandel ik hoe deze variëteit geschreven wordt (medium). De variëteit “Gesproken Lingála” kan namelijk ook neergeschreven worden. In het verleden gebeurde dat haast niet, vanwaar de term “Gesproken Lingála”, maar in de laatste decennia gebeurt dit wel, met name op het internet, op sociale media, sms, etc. De geschreven data zijn dus geen andere variëteit dan het “Gesproken Lingála”, maar komt naar voor door een ander medium. Ik heb voor het regiolect van Kinshasa gekozen omdat dit regiolect sociocultureel het meest invloedrijk is en het meest wijdverspreid. De analyse gaat dus over het geschreven medium van een gesproken taal. Wanneer sprekers van deze taal hun gesproken taalvariëteit willen neerschrijven, of dit nu voor een brief, sms of sociale media is, worden zij geconfronteerd met de afwezigheid van vaste spellingsregels of conventies en moeten zij voortgaan op hun intuïtie om de taal neer te schrijven. Met andere woorden, afwezigheid van spellingsregels leidt tot spellingonzekerheid bij het neerschrijven. Deze spellingonzekerheid vormt de focus van mijn analyse door na te gaan welke patronen terugkeren, welke keuzes gewone taalsprekers maken bij het neerschrijven van een variëteit zonder spellingsregels.

Daarnaast bespreek ik ook enkele spellingsdenkers en hun voorstellen over mogelijke spellingsregels voor het Lingála. Let wel, deze voorstellen zijn tot op heden nog niet algemeen aanvaard.

De data die gebruikt wordt om observaties en verklaringen in de analyse van spellingonzekerheid te illustreren zijn zoals uitgelegd in sectie 4. *Dataverzameling: dataset van spontaan neergeschreven Gesproken Lingála*, afkomstig uit een corpora van spontaan neergeschreven gesproken Lingála, namelijk “*Ponsford Discussion Groups*” en internetdata van verschillende Instagramaccounts.

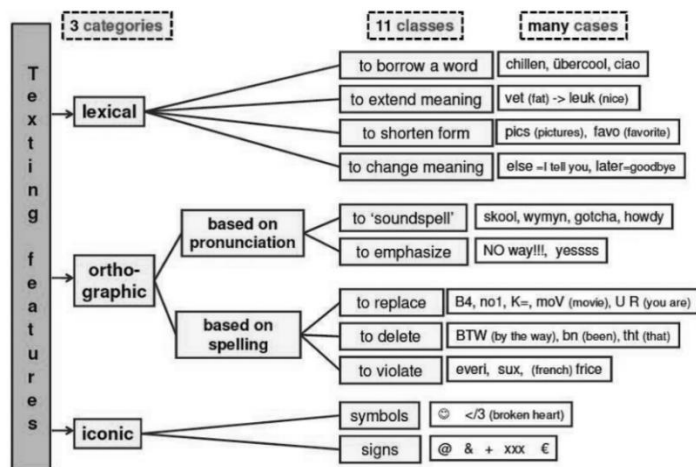
Vooraleer ik dieper inga op de analyse, zal ik eerst een theoretische kadering geven die begint met een algemene literatuurstudie over het neerschrijven van een gesproken taal zonder vaste spellingsregels. Hierna volgt een situering en de geschiedenis van het Lingála en een overzicht van belangrijke grammaticale aspecten van het Lingála. Belangrijk te vermelden is dat hierin enkel de aspecten van de grammatica vernoemd worden die relevant zijn voor de analyse in deze masterproef. Het is dus geen volledig overzicht van de grammaticale aspecten van het Lingála. In deze analyse bespreek ik verschillende patronen met mogelijke verklaringen voor de

spellingsonzekerheden in het spontaan neerschrijven van Gesproken Lingála en dit wordt geïllustreerd aan de hand van de verschillende databronnen. Uiteindelijk besluit ik deze masterproef met de verschillende spellingsdenkers en een conclusie van de analyse.

2. THEORETISCHE KADERING: LITERATUURSTUDIE VAN SPONTAAN NEERSCHRIJVEN VAN NIET-GESTANDAARDISEERDE VARIËTEITEN

Voor sommige, doch niet alle, talen heeft een bepaalde sociale klasse van de sprekersgemeenschap in haar geschiedenis een standaardvorm ontwikkeld (Goodman, 2000; Heugh, 2016; van der Walt, 2016). De standaardvorm heeft officiële regels van grammaticaal en lexicaal normatief taalgebruik en een officiële eenvormige spelling voor heel het taalgebied. De mate waarin men erin slaagt om de standaardvorm ook gaandeweg ingang te doen vinden bij de sprekers is sterk afhankelijk van taalgebied tot taalgebied. De schriftelijke praktijk is doorgaans degene waar standaardisering het meest succesvol is. Hoewel de reëel gesproken, niet-standaardvariëteiten van een taal geen eigen spellingsregels hebben, worden die recent steeds meer en meer neergeschreven door moedertaalsprekers (Jaffe, 2000). Dat gebeurt voornamelijk in informele contexten en via digitale media (CMC, computer-mediated-communication) zoals online platvormen of sms-communicatie. In dat geval spreekt men over *digi-taal* (Verheijen, 2013). *Digi-taal* is dus op digitale media spontaan neergeschreven spreektaal, en wordt voornamelijk gebruikt door jongeren. Ze verschilt van spreker tot spreker en afwijkingen ten opzichte van de standaardtaal zijn te vinden in de spelling, grammatica en lexicon. Het onderzoek van Androutsopoulos (2000) toont verschillende gebruikspatronen aan die afhankelijk van de context regelmatig zijn of juist uitzonderlijk zijn. Sprekers gebruiken verschillende vormen van informele spelling. Ze kunnen schrijven op basis van uitspraak (fonetische spelling), op basis van een reductie van de standaardvorm te reduceren om de tekst beknopter te maken, op basis van interlinguale spelling (leenwoorden volgens hun eigen spellingsregels neerschrijven), op basis van toevoeging van paralinguïstische tekens ter compensatie van een gezichtsuitdrukking of lichaamstaal die wegvalt en andere strategieën (Androutsopoulos, 2000; Wiegers, 2018). Volgens Androutsopoulos zijn er drie impliciete regels

die men hanteert als men een gesproken taal neerschrijft: het principe van expressieve compensaties (i.p.v. gezichtsuitdrukkingen en lichaamstaal), het principe van spraak en het principe van beknoptheid.

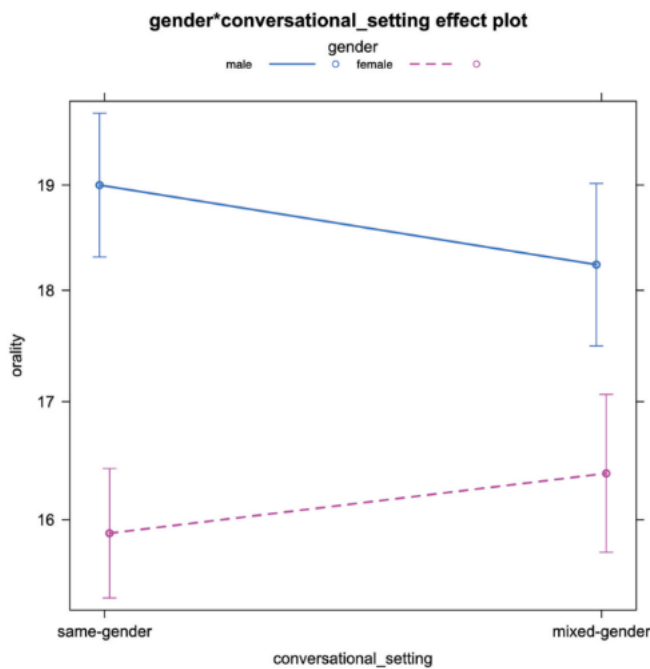

Figuur 1. Schematische weergave van verschillende informele spellingswijzen. (Lettinga, van Wijk, & Broeder, 2017)

Door de toenemende technologie en online communicatiemogelijkheden is sinds de late 20ste eeuw het schrijven bij jongeren dus sterk veranderd en zijn de regels van de traditionele spelling en grammatica versoepeld.

In 2018 werd een studie uitgevoerd met betrekking op de CMC op sociale media door jongeren in correlatie met hun sociale klasse en achtergrond (Hilte, Vandekerckhove, Daelemans, 2018). In deze studie werd onderzoek gedaan naar de verschillende factoren die effect uitoefenen op CMC schrijven. Er wordt zowel naar gender en leeftijd als naar de sociale klasse van de schrijver gekeken. Hieruit bleek dat de sociale klasse waaruit een persoon komt, invloed heeft op de manier waarop deze persoon schrijft op sociale media. De sociale klasse waarin een persoon zich bevindt, heeft ook te maken met het opleidingsniveau en het beroep van de ouders en het opleidingsniveau van de persoon zelf. Dit is een belangrijke factor. Een tweede factor die hierin meespeelt, is migratieachtergrond. De taal die thuis gesproken wordt, heeft een invloed op bepaalde kenmerken bij het schrijven in CMC. Ten laatste wees het onderzoek ook uit dat gender en leeftijd een impact hebben op de manier waarop de jongeren schrijven. De onderzoekers bespraken dan de resultaten van hun studie volgens de drie principes van Androutsopoulos (2000). Eerst, het principe van

spraak, hier wordt vaak vertrokken vanuit het principe ‘schrijf hoe je spreekt’. Ondanks het geschreven online medium ligt het bericht wel nog steeds dicht bij mondelinge communicatie dan bij geschreven communicatie. Een voorbeeld hiervan zijn combinaties van lexemen die niet voorkomen in de standaardtaal of die eigen zijn aan een dialect of regiolect. Naast dialecten en regiolecten kunnen er ook lexemen van andere talen geïntegreerd worden in de hoofdtaal. Ten tweede is er het principe van beknoptheid. Het bericht wordt hierin zo kort mogelijk gehouden om economischer en efficiënter te zijn. Op die manier kan de spreker een conversatie imiteren alsof het in persoon zou kunnen gebeuren. Dit doen ze ook door gebruik te maken van afkortingen en acroniemen om de berichten zo snel heen en weer te kunnen sturen, waardoor er een vlot gesprek ontstaat. Het laatste principe volgens Androutsopoulos (2000) is het principe van de expressieve compensatie. Dit wil zeggen dat er een compensatie is in het schrijven voor het gebrek aan gezichtsuitdrukkingen, intonatie en lichaamstaal. Deze emoties of sociale betrokkenheid kunnen op verschillende manieren worden uitgedrukt. Er zijn namelijk zeven verschillende types van expressieve markeerders. (1) Emoticons of emoji's worden vaak gebruikt ter compensatie van gezichtsuitdrukkingen. (2) Alles in hoofdletters schrijven, schrijvers kunnen dit doen om zowel gevoelens van boosheid als van enthousiasme uit te drukken of juist om iets te benadrukken. (3) Eén of meerdere herhalingen van een letter. Dit komt vanuit het orale fenomeen om een woord te verlengen en zo te benadrukken. (4) - (5) Herhaling of combinatie van uitroepetekens en vraagtekens wordt gebruikt om extra nadruk te leggen. (6) Om sommige reactie of emoties weer te geven, worden onomatopoeën gebruikt. Bijvoorbeeld om aan te geven dat de persoon iets grappig vindt, ‘hahaha’. Het laatste kenmerk is het gebruik van ‘x’ of ‘xxx’ om één of meerdere kusjes te indiceren. Volgens deze studie van Hilde, Vandekerckhove en Daelemans (2018) is het gebruik van niet-standaard kenmerken in CMC afhankelijk van het opleidingsniveau van de participant. Als de participant uit een meer theoretisch gerichte opleiding komt, zal deze persoon lager scoren op het aantal niet-standaard kenmerken. Studenten uit meer praktisch gerichte opleidingen zullen hoger scoren. Zoals reeds aangehaald, is er een andere factor die hier invloed op heeft, met name het opleidingsniveau van de ouders en de sociale klassen waarin ze zich bevinden. De participanten die enkel Nederlands spreken thuis, gebruiken ook minder kenmerken die buiten de ‘standaard’ vallen. Dat wil niet zeggen dat jongeren die thuis wel een andere taal spreken dan Nederlands, deze taal meer integreren in hun ‘chatspeak’. Wat wel opvalt bij deze participanten, is het gebruik van expressieve tekens zoals emoticons.

Figuur 2. Gendersverschillen voor expressieve typografische kenmerken. (Hilte, Vanderkerckhove & Daelemans (2020): 12).

Uit een latere studies van Hilte, Vandekerckhove en Daelemans (2020) lijkt een patroon terug te keren. Over het algemeen tonen tienermeisjes een grotere voorkeur voor expressieve typografische kenmerken zoals emoticons, terwijl tienerjongens hoger scoren op het gebruik van spreektaal in hun informeel online schrijven. Bij het principe van spraak toont het onderzoek duidelijk verschillen tussen het geslacht van de schrijvers en of het gaat om twee personen van hetzelfde geslacht of dat het een gemengde conversatie is. Het principe van spraak wordt in het algemeen meer door jongens gebruikt in iedere situatie. In gemengde conversatie zijn de grafieken echter anders. Beide groepen passen zich aan. Hierdoor gaan de tienermeisjes meer spreektaal integreren in hun CMC en dus ‘minder vrouwelijk’ schrijven. De jongens reageren omgekeerd. Ze gaan juist minder spreektaal gebruiken en zo dus ‘minder mannelijk’ schrijven in een gemengde conversatie. Zij gaan zich dus duidelijk aanpassen wanneer ze met elkaar converseren. Naast gender zijn er natuurlijk ook nog andere factoren die ervoor kunnen zorgen dat de schrijver juist meer of minder gebruik maakt van spreektaal. Studenten met een meer praktisch gerichtere opleiding lijken meer spreektaal te gebruiken dan studenten in een theoretisch gerichte opleidingen. Naast opleiding speelt leeftijd ook een rol. Hoe ouder de tieners worden, hoe minder spreektaal ze gebruiken, maar dit is nog veel sterker bij meisjes dan bij jongens. Hetzelfde geldt bij het principe van compensatie

van expressie. Deze resultaten wijzen ook duidelijk op de verschillen tussen de twee groepen en hoe ze hun schrijfstijl aanpassen als ze met elkaar interageren.

Het massale gebruik van *digi-taal* bij jongeren baart ouders en leerkrachten zorgen over de beheersing van de standaardspelling bij deze jongeren en de invloed die *digi-taal* heeft op hun vermogen om de standaardtaal juist te spellen in formele setting/ context, zoals op school. Na wetenschappelijke observaties blijkt echter het omgekeerde waar te zijn, met name dat jongeren het vermogen ontwikkelen om beide registers te schrijven en snel te kunnen wisselen wanneer dit nodig is (Cougnon, Maskens, Roekhaut, & Fairon, 2016). Via CMC krijgen ze ook de optie om creatiever en meer innovatiever om te gaan met taal. Dat heeft natuurlijk te maken met de vrijere conventies op online platvormen in vergelijking met de conventies van standaardspelling, -grammatica en -lexicon. Een ander voordeel dat zou voortvloeien uit het gebruik of blootstelling aan CMC, is dat het contact hiermee het fonologische en meta-linguïstische bewustzijn verhoogt. Dit bewustzijn is het gevoel voor de onderliggende structuur van taal. Bijvoorbeeld, fonologische afkortingen en letter en nummer homofonen (zoals w8 voor wacht) reflecteren het begrip van grafeem – foneem in een taal (Verheijen, 2013: 586).

Spontaan neergeschreven gesproken taal is zoals reeds aangehaald vooral terug te vinden in informele contexten zoals sms, sociale media en andere communicatieplatformen. Ze vertonen daarom een integratie van kenmerken van de gesproken taal in de geschreven taal (Hilte, Vandekerckhove, & Daelemans, 2019). Naomi Baron (2008) gebruikt, misschien wat overdreven, de term, *Linguistic Whateverism*, een concept waarmee ze aanduidt dat de gesproken taal spontaan door jongeren zou worden neergeschreven en ze op het moment zelf beslissen welke spelling ze hanteren. Hierdoor is de spelling niet altijd gelijk. Toch bestaan er wel bepaalde impliciete conventies die gebruikt worden bij het neerschrijven van een gesproken taal, maar dit varieert nog steeds van spreker tot spreker of zelfs binnen eenzelfde tekst van een spreker. De keuze die door de schrijver gemaakt wordt, kan afhangen van verschillende factoren zoals expressies van sociale en culturele identiteit. Deze keuzes hebben als gevolg dat de afstand tussen schrijver en lezer verkleind wordt (Androutsopoulos, 2000). Uit onderzoek over CMC blijkt dat er inderdaad regels

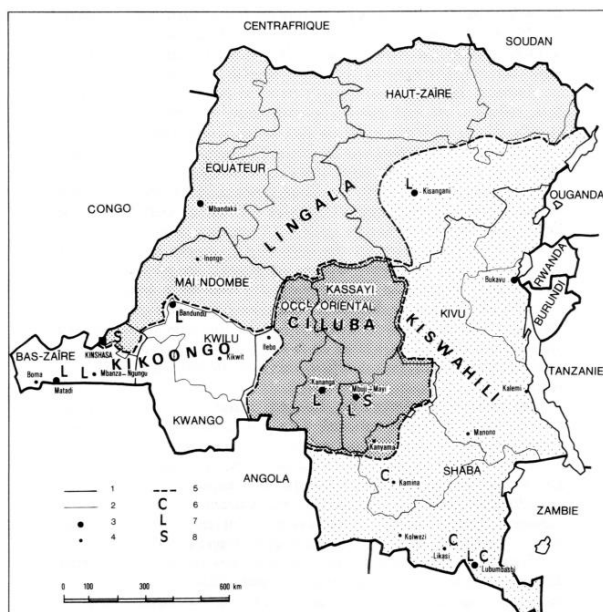
of conventies bestaan over het neerschrijven van een gesproken taal, alhoewel onderzoekers niet volledig kunnen verklaren hoe of welke perceptie de schrijvers hebben op deze conventies.

3. HET LINGÁLA: SITUERING, ONTWIKKELING EN KORTE GRAMMATICALE SCHETS

In de derde sectie van deze masterproef zal ik zowel de situering en ontwikkeling van het Lingála bespreken als de grammaticale aspecten (fonologie, tonologie, morfologie en andere woordsoorten), die van belang zijn voor de analyse van deze masterproef, codeswitching tussen Lingála – Frans en mogelijke problemen bij het neerschrijven van de variëteit Gesproken Lingála.

3.1. Situering van het Lingála

De taal die vandaag de dag het ‘Lingála’ genoemd wordt, vindt zijn oorsprong in het land dat het huidige Democratisch Republiek Congo is. Lingála is een Bantu taal die oorspronkelijk geclassificeerd was volgens Guthrie (1948) onder C26d, maar later nog verder geclassificeerd is door Maho als C30B (Maho 2009: 97). Maho gebruikt hoofdletters, zoals de ‘B’ hier, om te verwijzen naar “*a new language [which] is a pidgin, creole or mixed language. [...] The group code is chosen so as to be suggestive of the typological (and genetic?) affiliation of the language in question*” (Maho 2003: 640). Lingála wordt wijdverspreid gesproken zowel in Afrika (Congo en Angola) als buiten Afrika (diaspora). In totaal zijn er ongeveer 45 miljoen sprekers van het Lingála, waarvan +/- 20 miljoen moedertaalsprekers en 20 tot 25 miljoen niet-moedertaalsprekers. Het Lingála heeft verschillende functies. Ten eerste wordt het gesproken in de Democratisch Republiek Congo (DRC), in het noordelijke, centrale en westelijke gebied. In de stedelijke centra in deze gebieden is het Lingála meestal de moedertaal, terwijl in rurale gebieden Lingála eerder

Figuur 3. Geografische situering van het Lingála ten opzichte van de drie andere dominante talen. (Meeuwis, 2009: 116).

een lingua franca is (Meeuwis 2020: 15-17). Ten tweede wordt het in de DRC ook als lingua franca gebruikt in gebieden die historisch gezien een andere dominante taal hadden, zoals Swahili, Kikongo en Tshiluba. Daarnaast wordt het ook nog gebruikt als lingua franca in het noorden van Angola en Congo-Brazzaville. Ten derde zijn er ook moedertaalsprekers en lingua-

francagebruikers in de Congolese diaspora in een groot deel van het Globale Noorden.

Deze kaart maakt de grenzen met de andere nationale talen van de DRC zichtbaar. De grenzen zijn de afgelopen 20 jaar redelijk stabiel gebleven, maar zijn wel invloeden ondergaan van oorlogen, verhuizingen van vluchtelingen en politiek-militaire acties op de demografische en socio-culturele structuren (Meeuwis, 2006).

3.2. Geschiedenis van het Lingála

Het Lingála is geen taal die al bestond voor het een lingua franca werd. Dat wil dus zeggen dat de bestaande vorm niet is voortgekomen uit een andere taal die Lingála genoemd werd. In het begin van de 20ste eeuw was er een andere taal, namelijk het Bangála, dat op zich is voortgekomen uit het Bobangi (Meeuwis 2020). Het Bobangi was een taal die gesproken werd in de regio langs de Congorivier. De moedertaalsprekers van het Bobangi waren belangrijke handelaars langs de Congorivier (Meeuwis, 2006: 118) en het Bobangi werd gebruikt als de dominante taal in de handelsrelaties langs de rivier. Het Bobangi was dus al redelijk wijd verspreid en niet alleen bij de moedertaalsprekers. Het was dus al gekend door andere populaties wat kan wijzen op een eerdere verandering van de taal (Meeuwis, 2006). Na 1876 werd er verwezen naar de taal als ‘Bangála’. Let op, dit was de Europese benaming van de taal. Moedertaalsprekers van het ‘Bangála’ verwezen niet met deze benaming naar hun eigen taal (Meeuwis, 2006). De variëteit die vandaag de dag nog steeds gesproken wordt in westelijk Congo/ Kinshasa leunt dichterbij het Bangála dan bij het noordwestelijke Lingála. Bangála werd op dat moment gebruikt tussen verschillende groepen en dit was opvallend voor zowel de katholieke als de protestantse missionarissen (begin 20ste Eeuw) (Meeuwis, 2020: 24). Zij zagen het Bangála als een soort ‘pidgin’, een taal die te arm was om een echte taal te kunnen zijn (Meeuwis, 2020: 24). Zowel de katholieke als de protestantse missionarissen begonnen de grammatica en lexicon uit te breiden om de taal te kunnen onderwijzen en te evangeliseren. De grammaticale en lexicale ontwikkelingen van het Lingála zorgden voor verschillende variëteiten van de taal, namelijk de protestantse en katholieke variëteit die voornamelijk gebruikt werd voor officiële documenten, om het evangelie te verspreiden en als taal voor bredere communicatie. Het Bangála dat voortkwam uit een pidgin van het Bobangi is daarentegen het product van een evolutie met externe invloeden en de tussenkomst van Europese

missionarissen die zich op dat moment in DRC bevonden. Bijgevolg werden er dus verschillende variëteiten gecreëerd (Meeuwis, 2020). Na 1884 werd het Bangála ook gebruikt in één van de vestigingen langs de Congorivier, namelijk het Bangala station, waar het beïnvloed werd door verschillende andere talen, die talen werden gesproken door andere groepen die aankwamen in het Bangala station (Meeuwis, 2006: 122). Vanaf dit punt werd de variëteit de naam ‘het Bangála’ gegeven door de Europeanen. Er werd ook naar deze variëteit verwezen als ‘*la langue du fleuve*’ (de taal van de rivier), ‘*la langue commerciale*’ (de zakelijke taal) en ‘*la langue du Haut-Congo*’ (de taal van Upper-Congo) (Meeuwis, 2006: 122). Verder kon de term ‘Bangála’ op twee verschillende wijzen gebruikt worden. Ten eerste is het een etnoniem en verwijst het naar verschillende etnische groepen die rond het Bangala station leefden of naar daar gebracht waren uit andere delen van de DRC. Ten tweede is het ook een glossoniem (term om namen van talen te beschrijven) en werd het gebruikt om te verwijzen naar een taal die eigenlijk maar van één groep de moedertaal was. Deze terminologie bleef gangbaar tot 1901-1902, wanneer de missionarissen van Scheut het glossoniem veranderden naar het ‘Lingála’ (Meeuwis, 2006: 122). Er ontstonden geschreven variëteiten die gecreëerd werden door de missionarissen, namelijk het ‘liturgisch Lingála’ dat vooral gebruikt wordt in Bijbelse teksten, ‘Katholiek Lingála’, ‘Protestants Lingála’, etc. Deze variëteiten hadden vooral een impact op de geschreven taal en verschilden sterk van de reëel gesproken variëteiten die gesproken werden onder de bevolking, namelijk het ‘-Gesproken Lingála-’ (Meeuwis, 2020).

3.2.1. 1960-vandaag

Op 30 juni 1960 verkreeg de Democratisch Republiek Congo onafhankelijkheid. Na de Onafhankelijkheid werd het koloniale taalsysteem behouden, waarbij Frans de officiële taal was en Kiswahili, Lingála, Kikongo en Tshiluba als nationale talen werden behouden. Net zoals in het koloniale regime had het Lingála tijdens het regime van Mobutu Sese-Seko (1965-1997) een geprivilegieerde positie. In beide regimes werd het Lingála wijd verspreid over Zaïre (de naam van de DRC voor 1964). Tijdens het regime van Mobutu (1965-1997) was dit omdat hij Lingála, als moedertaalspreker zelf, de bestuurstaal maakte. Bijgevolg werd Lingála gesproken in de hoofdstad Kinshasa, waar ook de regering gevestigd zat. Het nationale leger had Lingála als lingua franca en dit leger was verspreid over alle gebieden van de DRC. Zo werd het Lingála ook

verspreid in gebieden met een andere dominante taal, zoals het Swahili of Kikongo. Kortom, na 1960 is het Lingála nog meer dan tijdens de kolonisatie massaal verspreid over Zaïre door middel van het nationale leger, culturele factoren (muziek, voorstellingen), politiek, etc (Meeuwis, 2020).

3.2.2. Geschreven – Gesproken Lingála

Doorheen de geschiedenis van het Lingála is er sprake van verschillende taalvormen, Gesproken Lingála en Geschreven Lingála.

De variëteit Geschreven Lingála was de vorm die gebruikt werd in literaire, liturgische teksten, officiële documenten en was voornamelijk ontworpen door de witte missionarissen tijdens de kolonisatieperiode. De vorm werd niet gesproken door inwoners van de DRC of in het dagelijkse leven gebruikt. Deze vormen werden dan ook het ‘Lingála van de blanke’ genoemd (De Boeck, 1952).

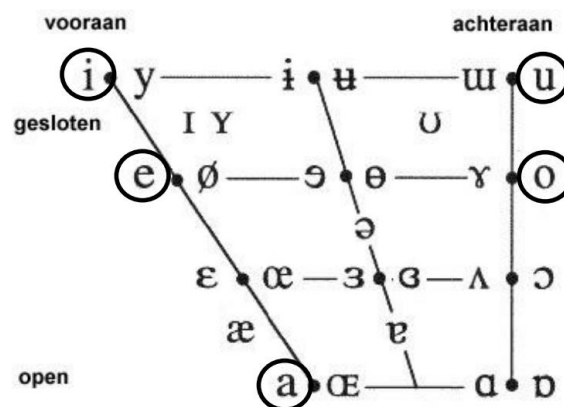
De variëteit Gesproken Lingála is de voornaamste taalvorm die als lingua franca nog steeds wordt gebruikt, en die dichter staat bij het oorspronkelijke Bangála zoals die aan het einde van de 19^e eeuw als pidgin uit het Bobangi ontstaan was. Zoals ik reeds aanhaalde, is een ‘gesproken’ taal een taalvariëteit die maatschappelijk gezien veel relevanter is. Als de gesproken variëteit wordt neergeschreven zijn er geen vastgelegde regels voor de spelling. Deze ‘regels’ verschillen van spreker tot spreker, maar dit kan ook variëren binnen eenzelfde spreker. Dat is ook zo bij het Gesproken Lingála. Sterker nog, de variëteit valt niet onder één en dezelfde noemer. Dat komt dus omdat je binnen een gesproken taal nog steeds veel verschillende regionale variëteiten/ dialecten hebt die meer of minder van elkaar verschillen, waardoor het moeilijk is om ze onder eenzelfde naam te noemen (Meeuwis, 2020).

3.3. Grammaticale aspecten van het Lingála

In dit onderdeel worden de volgende onderwerpen besproken: fonologie, tonologie, morfologie, codeswitching en problemen bij het neerschrijven van het Lingála. Aspecten van de grammatica van het Lingála die niet relevant zijn voor de analyse van het spontaan neerschrijven van de gesproken taal, zullen niet aan bod komen in deze sectie. De informatie en illustratie in sectie 3.3. is volledig gebaseerd op de grammatica van Meeuwis (2020).

3.3.1. Fonologie

In het Gesproken Lingála van Kinshasa, de variëteit die de meeste culturele en sociale invloed heeft, maken de sprekers onderscheid tussen 5 klinkerfonemen /i/ /e/ /a/ /u/ /o/. Deze klinkerfonemen zijn omcirkeld in de onderstaande figuur van het IPA – systeem.

Figuur 4. Klinkerdriehoek van het IPA – systeem.

- /i/ ongeronde gesloten voorklinker
- /e/ ongeronde halfgesloten voorklinker
- /a/ ongeronde open voorklinker
- /o/ geronde halfgesloten achterklinker
- /u/ geronde gesloten achterklinker

In andere gesproken regionale variëteiten zoals de noordwestelijke variëteiten, maken ze gebruik van zeven klinkerfonemen /i/ /e/ /ɛ/ /a/ /ɔ/ /o/ /u/. In deze gesproken regionale variëteiten zijn er

ook halfopen voor- en achterklinkers aanwezig, waardoor er meer contrast is tussen de verschillende midden-klinkers. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de fonemen /e/ - /ɛ/ en /o/ - /ɔ/. Het gebruik van deze fonemen hangt soms ook af van spreker tot spreker. In het Lingála van Kinshasa wordt er een fonemisch onderscheid gemaakt tussen de klanken /o/ en /u/, maar in sommige woorden kunnen ze toch makkelijk door elkaar gesubstitueerd worden. Dat wil zeggen dat ze dan geen fonemen van elkaar zijn omdat ze geen betekenisverandering veroorzaken als de ene klank door een andere klank vervangen wordt. Let wel, dit is niet altijd het geval. Er bestaan wel degelijk vormen waarin er wel een onderscheid gemaakt wordt en de woorden een andere betekenis krijgen. In deze gevallen zijn [o] - [u] wel fonemisch contrasterend.

Klinkerharmonie is een taalkundig fenomeen waarbij de klinkers in een woord worden aangepast zodat ze in harmonie zijn met elkaar. Dit gebeurt op basis van de kenmerken van plaats en wijze van de articulatie. In het algemeen is klinkerharmonie niet sterk aanwezig in het Lingála van Kinshasa. Dit fenomeen is wel teruggevonden bij het werkwoord **-kend-** ('gaan').

(1.)(GR)

Ko-kend-a	of	ko-kend-e
INF-gaan-FV		INF-gaan-FV
<i>'gaan'</i>		

Na-kend-aka	of	na-kend-eke
1SG-gaan-HAB		1SG-gaan-HAB
<i>'ik ga gewoonlijk'</i>		

Ná – kend – a	of	ná – kend – e
1SG.SBJV-gaan-FV		1SG.SBJV-gaan-FV
<i>'dat ik ga'</i>		

Zoals eerder gezegd, kunnen de klanken [u] en de klank [o] fonemen van elkaar zijn. Deze klanken zijn echter niet altijd fonemen, aangezien ze ook door elkaar vervangen kunnen worden zonder een betekenisverschil te veroorzaken. Als de klank [u] of [i] gebruikt wordt, kunnen er in bepaalde klinkercombinaties (i + e; u + e; u + a) een devocalisatie ontstaan van [u] of [i] tot de

vorm van een glide of een overgangsklank [w] of [y]. Onderstaande dataset geeft hier enkele voorbeelden van.

(2.) (GR)

- i + e: devocalisatie van i tot y

ko-lí-a > kolyá

INF-eten-FV

'eten'

- u + a: devocalisatie van u tot w

Mu-ásí (1) > mwásí 'vrouw'

Mu-ána (1) > mwána 'kind'

- u + e: devocalisatie van u tot w

Mu-ésé (3) > mwésé 'zon'

- u + u: beide worden behouden

mu-úmbu (1) > muúmbu 'slaaf'

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de consonanten die gebruikt worden in het Lingála. Het Lingála maakt gebruik van een beperkt aantal consonanten. Daarnaast heeft men ook nog twee semi-consonanten toegevoegd, met name w en j (de laatste wordt grafemisch weergegeven als <y>).

	bilabial	labial-dental	alveolar	velar
plosive	p / b		t / d	k / g
fricative		f / v	s / z	
lateral approximant			l	
nasal	m		n	

Tabel 1. Fonemen gebruikt in het Lingála. (Meeuwis, A Grammatical Overview of Lingála (Revised and Extended Edition), 2020: 45).

Bij de obstruenten kan een prenasalisatie voorkomen. Prenasalisatie is de toevoeging van een nasaal vóór de woord – initiële consonant. De nasaal en de consonant hebben dezelfde plaats van articulatie. Bijvoorbeeld, bij plosieve bilabialen is de nasaal [m] mogelijk. In de variëteit het Gesproken Lingála van Kinshasa komt deze prenasalisatie niet voor in woord – initiële positie. Vandaag in realiteit is een prenasalisatie vóór een stemloze consonant niet erg gebruikelijk.

3.3.2. Tonologie

Lingála is een toontaal. Dat wil niet zeggen dat er absoluut geen klemtonen gebruikt worden in de taal, maar dat de taal ook een onderscheid maakt tussen verschillende tonen, wat niet gedaan wordt in een klemtoontaal. Dit kan verschillen in aantal tonen, van twee tot zeven verschillende tonen. Het Lingála van Kinshasa maakt een onderscheid tussen twee tonen: hoge en lage tonen. Bovendien kunnen tonen op twee verschillende manieren gebruikt worden. In het Lingála kan toon een betekenis onderscheidende rol vervullen, zowel op lexicaal als grammaticaal vlak. Lexicaal kan één enkele toonverandering zorgen voor een compleet andere betekenis van het woord. Volgende dataset is hier een voorbeeld van.

(3.) (GR)

kokoma ‘ <i>schrijven</i> ’	vs	kokóma ‘ <i>aankomen</i> ’
moto ‘ <i>mens</i> ’	vs	motó ‘ <i>hoofd</i> ’

In de grammatica kan toonverandering gebruikt worden voor verschillende functies. Een verschil in toon kan een andere woordsoort aanduiden, maar in het geval van werkwoorden kan het ook de tense- en aspectmorfemen bij het werkwoord van grammaticale betekenis veranderen. Hierdoor wordt er een verschil gemaakt tussen **-aka**, wat de habitualis (HAB) markeert en **-áká**, wat de tweede verleden tijd markeert.

(4.) (GR)

o – kom – aka	vs	o – kom – áká
2SG-schrijven-HAB		2SG-schrijven-PRES2
‘ <i>jij schreef gewoonlijk</i> ’		‘ <i>jij schreef een lange tijd geleden</i> ’

In het tweede voorbeeld hieronder zorgt het verschil tussen een hoge en een lage toon op de laatste klinker **-i** voor het onderscheid tussen twee woordsoorten. ‘**Basáli**’ met een lage toon op **-i** is een zelfstandig naamwoord, terwijl ‘**basáli**’ met een hoge toon op **-i** een werkwoord is vervoegd in de tegenwoordige tijd.

(5.) (GR)

Ba – sáli	vs	ba – sál – í
2-arbeider		3PL-werken-PRES1
‘ <i>arbeiders</i> ’		‘ <i>ze hebben gewerkt</i> ’

De toon op de werkwoordextensies is altijd neutraal. Enkel als de uitgang van de tijdsmarkeerder een hoge toon krijgt verspreidt dit zich ook naar links, tot en met de werkwoordextensie. De toon van een werkwoordextensie is dus afhankelijk van de toon van de uitgang. Hoge en lage tonen kunnen ook gecombineerd worden om dalende of stijgende tonen te vormen.

Dalende tonen zijn tonen waarbij er een hoge toon en een lage toon elkaar opvolgen en samen een dalende toon vormen. Twee voorbeelden van een dalende toon zijn de klinkers in de kern van de werkwoorden **-yá** en **-swá**.

(6.) (GR)

- **- yá** - ‘*komen*’
 Ko – yá – a > koyâ of koyá
 INF – komen – FV
 ‘*komen*’
- **- swá** - ‘*bijten*’
 Ba – ko – swá – a > bakoswâ of bakoswá
 3PL.AN – FUT – bijten – FV
 ‘*Ze zullen bijten*’

Een stijgende toon is een toon waarbij een lage toon gevolgd wordt door een hoge toon en zo een stijgende toon vormt. Twee voorbeelden hiervan zijn de meervouden van ‘vrouw’ en ‘kind’.

(7.) (GR)

- bǎsí of básí < ba – ásí ‘vrouwen’
- bǎna of bána < ba – ána ‘kinderen’

3.3.3. Morfologie

De volgende sectie zal dieper ingaan op aspecten van de morfologie die relevant zijn voor de analyse van spontaan neergeschreven Gesproken Lingála. Ik zal de nominale klassen, *prefix stacking* en de morfologie van het werkwoord bespreken, aangezien deze het meest relevant zijn voor de analyse.

3.3.3.1. Nominale klassen

Het Lingála organiseert de zelfstandige naamwoorden door middel van nominale klassen. Deze klassen worden van elkaar onderscheiden door verschillende prefixen, zoals **mo-** en **ba-** in klassen 1 en 2. In totaal zijn er dertien klassen, waarvan de eerste tien klassen als paren worden beschouwd. Dit gebeurt volgens het typisch Bantoe model, waarbij de oneven klassen het enkelvoud representeren en de even klassen het meervoud. Klasse 11 is ook enkelvoud, maar

	Noun class prefixes
1	mo-
1a	∅-
2	ba-
3	mo-
4	mi-
5	li-
6	ma-
7	e-
7a	ki-
8	bi-
9	∅-
10	∅-

Tabel 2. Naamwoordklassen van het Lingála. (Meeuwis, A Grammatical Overview of Lingála (Revised and Extended Edition), 2020: 55).

vormt haar meervoud in klasse 6. Bijgevolg bestaat er geen klasse 12. Iedere klasse heeft bepaalde kenmerken die het makkelijker maken om de zelfstandige naamwoorden in te delen in een klasse. Bijvoorbeeld, klasse 1 en 2 bevatten voornamelijk mensen en dieren.

In sommige gevallen kan het prefix variëren. De klank [o] kan door de klank [u] gesubstitueerd worden, mo- door mw- of ma- (klasse 6) door m-. De laatste twee voorbeelden zijn afhankelijk van de eerste letter van de stam, zoals eerder uitgelegd in sectie 3.3.1. *Fonologie* (p. 20 – 21).

(8.) (GR)

- mo – ásí (1) > mwásí ‘vrouw’
- ba – ásí (2) > básí ‘vrouwen’
- ma – íno (6) > míno ‘tanden’

Klassen 1 en 1a zijn klassen met woorden die een ‘animate’ of levendig component hebben. Dit wil zeggen dat er voor de derde persoon, het subjectprefix **a-** (in het enkelvoud) en **ba-** (in het meervoud) gebruikt wordt. Het onderscheid tussen klasse 1 en 1a is wat elke klasse inhoudt. Klasse 1 bevat enkel woorden met menselijke componenten, terwijl klasse 1a, naast menselijke componenten, ook woorden met dierlijke componenten bevat. Uitzonderingen zijn er natuurlijk ook. Niet alle naamwoorden met een dierlijke component bevinden zich in klasse 1a, sommige zitten ook in klasse 9. Dit wil zeggen dat het subjectprefix voor de derde persoon hierbij **e-** is. Het subjectprefix **e-** wordt voor zowel derde persoon enkelvoud als meervoud gebruikt. Dit gebeurt wanneer de moedertaalspreker het gegeven dier niet interpreteert als ‘animate’. Dan wordt het dier in klasse 9 gecategoriseerd. Enkele voorbeelden hiervan zijn **kusú** ‘worm’ of **mbínzó** ‘rups’ (Meeuwis, 2020: 58 – 59).

Klasse 3 heeft dezelfde uitspraak als klasse 1, maar verschilt in de vorming van het meervoud dat zich in klasse 4 bevindt.

(9.) (GR)

- mo-kóló, ba-kóló (1/2) ‘eigenaar’
- mo-kóló, mi-kóló (3/4) ‘volwassene’

Klassen 5 en 6 vormen zoals de andere klassen ook een paar, maar klasse 6 bevat ook de meervouden van klasse 11, dus niet enkel de meervouden van klasse 5 die het enkelvoud vormt. Daarnaast bevat klasse 6 ook nog woorden die naar volume refereren en dus geen enkelvoudsvorm hebben, noch in klasse 5, noch in klasse 11. Enkele voorbeelden van de woorden die geen enkelvoudige vorm hebben, staan in de volgende dataset.

(10.) (GR)

- ma-fúta (6) ‘olie’

- ma-yéle (6) ‘kennis; verstand’

Klasse 7 heeft het prefix **e-**, maar klasse 7a heeft het prefix **ki-** en vormt net als klasse 7 haar meervoud in klasse 8 (**bi-**). Sommige van deze woorden zijn leenwoorden vanuit het Kikongo. In sommige variëteiten van het Kikongo wordt er nog steeds het klassenpaar **ki-/ bi-** gebruikt. Enkele voorbeelden van klasse 7a staan opgesomd in de volgende dataset, gehaald uit de grammatica van Meeuwis (2020: 61).

(11.) (GR)

- ki-túnga, bi-túnga ‘mand (met deksel)’

- ki-téndi, bi-téndi ‘vod’, ‘lap’

- ki-sanóla, bi-sanóla ‘kam’

- ki-bóta, bi-bóta ‘hamer’

Klasse 11 bevat voornamelijk telbare woorden die hun meervoud in klasse 6 vormen en ontelbare, abstracte woorden die geen meervoud hebben. Klasse 14 bevat ook ontelbare, abstracte woorden, deze woorden die vaak een afgeleide zijn van een werkwoord.

(12.) (GR)

- bo-bóto (14) ‘vrede’

- bo-bólá (14) ‘armoede’

- bo-lingo (14) ‘ <i>liefde</i> ’	>	kolinga ‘ <i>houden van</i> ’
- bo-báangi (14) ‘ <i>angst</i> ’	>	kobáanga ‘ <i>vrezen, bang zijn</i> ’

Ten laatste bestaat klasse 15. Deze klasse bevat infinitieven en wordt gekenmerkt door het prefix **ko-** vóór de kern die een infinitief markeert.

3.3.3.2. *Prefix stacking*

In deze sectie zal ik kort ingaan op wat het concept ‘*prefix stacking*’ inhoudt. Dit concept is relevant om te bespreken, omdat dit belangrijk is in de data-analyse verder in deze masterproef. *Prefix stacking* komt voor wanneer een additioneel prefix geplaatst wordt vóór het primaire prefix. Dit prefix kan toegevoegd worden aan zowel enkelvoudige als meervoudige primaire prefixen. Het additionele prefix vóór het primaire prefix is meestal een meervoudsprefix. Uitzonderingen op deze regel zijn de klassen 2 en 10 waarbij de vorming ***ba-ba-**, wat dus een vorm van *prefix stacking* is, vermeden wordt (Meeuwis, 2020: 68). Als we naar de functies van de supplementaire **ba-** kijken, dan moet er een onderscheid gemaakt worden tussen (1) telbare substantieven en (2) ontelbare substantieven of massa’s.

- (1) Bij telbare substantieven kan **ba-** geplaatst worden voor zowel enkelvoud- als meervoudsprefixen, bovenop hun “normale” meervoudsvormen. Dit betekent dat klassen 3, 5, 7, 7a en 11 twee extra meervoudsvormen hebben. Voor de klassen 1 en 9 geldt dit niet aangezien ***ba-ba-** vermeden wordt, zoals hierboven vermeld werd (Meeuwis, 2020: 69).

(13.) (GR)

Voorbeelden uit de grammatica van Meeuwis (2020: 69):

mo-kandá, mi-kandá (3/4) ‘*brief*’; **ba-mo-kandá** (ba-3), **ba-mi-kandá** (ba-4)

li-loba, ma-loba (5/6) ‘*woord*’; **ba-li-loba** (ba-5), **ba-ma-loba** (ba-6)

e-lóko, bi-lóko (7/8) ‘*ding*’; **ba-e-lóko** (ba-7), **ba-bi-lóko** (ba-8)

ki-bóta, bi-bóta (7a/8) ‘*hamer*’; **ba-ki-bóta** (ba-7a), **ba-bi-bóta** (ba-8)

lo-pángo, ma-pángo (11/6) ‘*verbinding*’; **ba-lo-pángo** (ba-11), **ba-ma-pángo** (ba-6)

(2) *Prefix stacking* is ook toepasbaar op ontelbare substantieven of massa's. Het draait hier dan om substantieven van klasse 6 zoals **makilá** ('bloed'), **masúba** ('urine'), **mái** ('water'), **masanga** ('likeur'), **mabelé** ('aarde'), etc. Het additionele prefix zorgt ervoor dat het ontelbare substantief verschuift naar een telbaar substantief, zoals 'staaltje bloed', 'staaltje urine', 'soorten likeur', etc. (Meeuwis, 2020: 69-72).

De "normale" wijze om een woord in de meervoudsvorm te vormen wordt natuurlijk ook nog gebruikt, maar de meervoudsvorming door middel van een additioneel **ba-** prefix wordt gebruikt voor substantieven met specifieke referentie naar iets. Zoals eerder vermeld wordt *prefix stacking* toegepast op zowel het enkelvoud als het meervoud. Er is hier echter wel nog onzekerheid in, waar het prefix **ba-** exact zou moeten worden toegepast (Meeuwis, 2020: 72-73). Het prefix **ba-** is niet het enige prefix dat gebruikt wordt voor *prefix stacking*. De prefixen **ki-** en **bo-** worden ook vaak gebruikt als supplementaire prefixen voor primaire prefixen (Meeuwis, 2020: 80).

3.3.3.3. *Morfologie van het werkwoord*

De morfologie van het werkwoord zal ik bespreken aan de hand van de grammatica van Meeuwis (2020: 55-74; 147-190). In het Lingála is de basis van een werkwoord de stam. De werkwoordstam is in de meeste gevallen vast en onveranderlijk in vorm en toon. Naast de kern worden er ook nog enkele gebonden morfemen aan toegevoegd, zoals subjectmarkeerders, tense- en aspectmorfemen en verbale extensies. De stam van het werkwoord is een lexicaal deel, terwijl tonen kunnen zorgen voor grammaticale verschillen. Een verandering van tonen in de tense- en aspectmorfemen of prefixen kan zorgen voor een andere tijd. De volgende twee voorbeelden tonen het verschil aan tussen de uitgang **-áká** (Past 2) en de uitgang **-aka** (HAB).

(14.) (GR)

Na – lám̄b – áká

1SG-koken – PST2

'Ik heb lang geleden gekookt'

Na – lámb – aka

1SG – koken – PST1

‘Ik kook gewoonlijk’

De gebonden morfemen zijn een belangrijk deel van de werkwoordsvorming. Voor de werkwoordstam komt in bijna alle gevallen een subjectmarkeerder. Enkel de infinitiefvorm en de imperatief worden anders gevormd.

(15.) (GR)

Ko – lámb - a

INF-koken-FV

‘koken’

Lámb - á

koken-IMP

‘kook’

		Animate	Inanimate
SG	1	na-	
	2	o-	
	3	a-	e-
PL	1	to-	
	2	bo-	
	3	ba-	e-

Tabel 3. Subjectmarkeeders van het Lingála (Meeuwis, A Grammatical Overview of Lingála (Revised and Extended Edition), 2020: 150).

De bovenstaande tabel geeft een overzicht van de subjectmarkeeders van het Lingála. Deze komen overeen in persoon en getal van het subject, waarbij er een onderscheid wordt gemaakt tussen levende wezens en levenloze objecten. Levende wezens bevatten zowel mensen als dieren die onder de categorie van menselijk gedrag, het bezit van een ‘ziel’ vallen. Alles wat niet tot deze

categorie behoort, heeft in de derde persoon enkelvoud en meervoud **e-** als SM (subjectmarkeerder) ter vervanging van **a-** en **ba-**. De toon van de SM is bij indicatieve wijzen altijd laag en bij subjonctieve wijzen hoog.

(16.) (GR)

a – zal – í

3SG.AN-zijn-PRS1

‘*hij is*’

e – zal – í

3SG.INAN-zijn-PRS1

‘*het is*’

O – ling – í tó – bim – a

2SG-willen-PRS1 1PL.SBJV-uitgaan-FV

‘*jij wilt dat we uitgaan.*’

Het onderscheid tussen de woorden die tot de *animate* en de *inanimate* categorie behoren, is net zoals bij de groepering van de nominale klassen. Dit is geen onderscheid tussen menselijk en niet-menselijk. Moedertaalsprekers maken een onderscheid tussen *animate* en *inanimate* door te kijken naar de kenmerken, of de kenmerken van menselijk gedrag, verlangen of het bezit van een ‘ziel’ vertonen. Als dit zo is, dan worden de subjectsprefixen **a-** en **ba-** in de derde persoon enkel- en meervoud toegekend. Zo niet, dan wordt er zowel in het meervoud als in het enkelvoud het subjectsprefix **e-** gebruikt in derde persoon.

Tussen het subjectprefix en de rest van het werkwoord kunnen er nog andere elementen voorkomen, één van deze prefixen is de reflexief **-mi-/mí-**. Deze vorm is onveranderlijk en het wordt gebruikt voor alle personen, zowel enkelvoud als meervoud, en is de enige objectmarkeerder die tussen de subjectmarkeerder en de werkwoordstam geplaatst kan worden. Met de objectmarkeerder wordt er gerefereerd naar het subject die eerder staat. In alle gevallen wordt de reflexief vlak voor de kern geplaatst en na het infinitiefprefix, de subjectsprefix of andere prefixen zoals **-zô-**, de progressief, of **-ko-**, het futurum.

Na de kern volgen er twee mogelijkheden. In de meeste gevallen wordt de werkwoordstam gevolgd door de *final vowel* (ofwel de laatste klinker, FV). De *final vowel* volgt de kern als het suffix van tijdsaspect afwezig is. Dat is het geval bij de infinitief, subjonctief of de toekomstige tijd. Ten tweede bestaan er verschillende wijzen zoals de indicatief, imperatief, subjonctief en infinitief. Hierbij is er in de indicatief altijd sprake van een subjectmarkeerder met een lage toon. Binnen sommige van deze wijzen zijn er andere tense- en aspectmorfemen die hieronder worden weergegeven. Ten laatste zijn er naast deze constructies nog andere complexere constructies die meer dan één werkwoord betrekken, zoals bijvoorbeeld de volledige constructie van de progressief.

Toekomstige tijd (FUT)	SM – ko – R – a
Heden 1 (PRS1)	SM – R – í
Heden 2 (PRS2)	SM – R – á
Verleden 1 (PST1)	SM – R – ákí
Verleden 2 (PST2)	SM – R – áká
Habitualis (HAB)	SM – R – aka
Progressief (PROGR)	SM – zô – R – a / - zal - + INF

Boven op de bovengenoemde gebonden morfemen zijn er vaak verbale extensies aanwezig. Het doel van een verbale extensie is een uitbreiding van een grammaticale of lexicale betekenis van het werkwoord (Meeuwis, 2020: 169 – 190). Verbale extensies worden direct na de werkwoordstam geplaatst en vóór de tijdsmarkeerder. De toon van de tijdsmarkeerder verspreidt zich naar links en beïnvloedt de verbale extensie die anders altijd een neutrale toon heeft. Dit betekent dat de klinkers van de verbale extensie zich aanpassen aan de toon van de klinker van het gebonden morfeem die volgt, namelijk de tijdsmarkeerder of FV. Gebonden morfemen (subjectsuffix, wijze, tijdsmarkeerder, reflexief of objectmarkeerder) maken dus een belangrijk deel uit bij de vorming van het werkwoord in het Lingála.

3.3.4. Syntaxis

In deze sectie zal ik uitbreiden over de belangrijke punten in de syntaxis van het Lingála en de punten die relevant zijn voor de analyse. Hier zijn er vaste grammaticale regels die in het algemeen gevolgd worden door de sprekers.

In het Lingála is er sprake van een vaste woordvolgorde. Het substantief wordt gevolgd door (1) bezittelijke voornaamwoorden, (2) demonstratieven, (3) kwantoren, (4) kwalificaties, (5) nominale bezitter.

Deze woorden worden geconnecteerd door middel van een connectief ‘**ya**’. ‘**Ya**’ is een ongebonden morfeem dat gebruikt wordt om de woorden van bovenstaande categorieën (2), (3), (4) te linken aan het onderwerp. In bepaalde gevallen kan de connectief ook wegvallen en volgt het adjectief of de kwalificatie direct op het subject. Wanneer er bij bezit een voornaamwoord gelinkt wordt aan het zelfstandig naamwoord, verandert het connectief ‘**ya**’ naar ‘**na**’ (op enkele uitzonderingen na). Bij een nominale bezitter blijft het ‘**ya**’. (1) en (5) sluiten elkaar onmiddellijk uit. Dat wil zeggen dat het subject ofwel een bezittelijk voornaamwoord heeft of het heeft een nominale bezitter, maar beiden zijn niet mogelijk.

Net zoals bij subjectmarkeerders, is er bij persoonlijke voornaamwoorden ook sprake van een onderscheid tussen ‘animate’ en ‘inanimate’ in de derde persoon enkel- en meervoud. Persoonlijke voornaamwoorden worden ook wel substituanten genoemd omdat ze substitueren in persoon en getal voor het subject/object in de zin. Ze maken echter geen onderscheid in geslacht en klasse. In de derde persoon enkel- en meervoud worden ze bij een verwijzing naar een ‘inanimate’ object vervangen door ‘**yangó**’ zowel in enkel- als meervoud. De tabel hieronder geeft een overzicht van de persoonlijke voornaamwoorden in het Lingála.

		Animate	Inanimate
SG	1	ngái (also ngá and ngáyí)	
	2	yó	
	3	yé	yangó
PL	1	bísó	
	2	bínó	
	3	bangó	yangó

Tabel 4. Persoonlijke voornaamwoorden in het Lingála. (Meeuwis, A Grammatical Overview of Lingála (Revised and Extended Edition), 2020: 113).

Opmerking: Bísó en bínó kunnen ook voorkomen in de alternatieve varianten, bísú en bínú.

Het Lingála is een pro-drop taal. Dat wil zeggen dat het persoonlijke voornaamwoord in de onderwerpspositie enkel uitgedrukt wordt als er een nadruk op gelegd wordt.

Demonstratieven kunnen op twee verschillende manieren voorkomen, namelijk adnominaal en zelfstandig. In totaal zijn er vier verschillende adnominale demonstratieven, allemaal onveranderlijk.

DEM1	óyo
DEM2	wâná
DEM3	yangó
DEM4	óyo wâná (ówâná)

Tabel 5. Adnominale demonstratieven van het Lingála. (Meeuwis, A Grammatical Overview of Lingála (Revised and Extended Edition), 2020: 120).

Demonstratief 1, 2 en 4 kunnen zowel deiktisch als anaforisch gebruikt worden, terwijl demonstratief 3 enkel op een anaforische manier gebruikt wordt. De tweede optie is het zelfstandig gebruik van demonstratieven, wat wil zeggen dat het demonstratief niet gevolgd wordt door een zelfstandig naamwoord, maar verwijst naar een iets of iemand.

De connectief wordt niet gebruikt bij telwoorden. Als er wel een connectief gebruikt wordt is er sprake van een rangtelwoord. Bij telwoorden zal het zelfstandige naamwoord ook aangepast worden tot de meervoudsvorm, terwijl het enkelvoud blijft bij rangtelwoorden.

(17.) (GR)

- Mwána míbalé ‘2 kinderen’

- Mwána ya míbalé ‘het tweede kind’

Bij kwalificaties connecteert de spreker een adjectief, zelfstandig naamwoord, bijwoord of werkwoord in de infinitiefvorm aan het hoofsubject om kenmerken te beschrijven. In sommige

gevallen is het mogelijk dat de connectief wegvalt. Als het subject gevolgd wordt door een adjectief en dit adjectief volgt direct op het subject, kan de connectief worden weggelaten. Volgende voorbeelden uit de grammatica van M. Meeuwis (2020: 101) tonen de verschillende mogelijkheden van kwalificaties aan.

(18.) (GR)

Substantief + Connectief + Adjectief

Ø – mésá ya kitóko

9-tafel CONN beautiful

'een mooie tafel'

Mo – túná ya makási or mo – túná makási

3-vraag CONN moeilijk 3-vraag moeilijk

'een moeilijke vraag'

Substantief + Connectief + Substantief

Li – bála ya bo – sémbó

5-trouw CONN 14-virtue

'een deugzaam koppel'

Substantief + Connectief + Bijwoord

E – lambá ya kala

7-kleding CONN lang_geleden

'een oud kledingstuk'

Substantief + Connectief + Infinitief

Bi – lóko ya ko – ly – á

8-ding CONN INF-eten-FV

'iets om te eten', 'voedsel'

Adjectieven zijn in de meeste gevallen onveranderlijk en concorderen niet met de nominale klasse van het subject, maar met het getal, enkelvoud of meervoud. Eén categorie adjectieven heeft

echter wel een morfologische variant. De belangrijkste die Meeuwis in zijn grammatica vermeldt zijn, **-néne** ‘groot’; **-ké** ‘klein’, ‘smal’; **-laí** ‘lang’, ‘groot’; **-kúsé** ‘klein’; **-bésu** ‘rauw’; **-táné** ‘rood’ (Meeuwis, 2020: 111).

Als laatste zal ik de negatie in het Lingála toelichten. De negatie wordt gevormd met het woord ‘**té**’ dat altijd op het einde van de zin komt. ‘**Té**’ is ook de vorm die gebruikt wordt bij andere vormen van negatie, zoals ‘nee’ zeggen. Deze vorm is altijd met een hoge toon. Terwijl ‘**te**’ met een lage toon het voegwoord ‘dat’ betekent (Meeuwis, 2020: 89).

3.3.5. Codeswitching

Als er Lingála gesproken of geschreven wordt, dan is er automatisch ook sprake van codeswitching. In dit geval wordt dit gedaan met de Franse taal. Algemeen wordt codeswitching gezien als een fenomeen waarbij de spreker binnen een conversatie wisselt van ‘code’, wat in dit geval het equivalent van ‘taal’ is. In deze definitie beheerst de spreker beide talen, maar gebruikt ze afwisselend in een conversatie (Meeuwis & Blommaert, 1998). Codeswitching is dan een constant element (Auer, 2007). Tweektaligheid kan gesitueerd worden in het domein van studies over ideologie, sociale praktijken en sociale organisaties (Heller, 2007). Tweektalige of meertalige gemeenschappen verschillen in hoe ze de meerdere talen organiseren, indelen of gebruiken. Sommige kiezen ervoor om de talen te mengen, anderen houden ze strikt gescheiden. De meeste discussies over taalkeuzes zijn in verband met het vermengen van talen binnen één conversatie. Beide opties worden gezien als codeswitching. Auteurs zijn het echter niet volledig eens over de definitie van codeswitching.

Hoe codeswitching precies gedefinieerd wordt verschilt dus sterk van auteur tot auteur. De meeste auteurs hebben hun eigen perspectief op dit concept. Het fenomeen waarin twee of meerdere talen gebruikt worden binnen éénzelfde uiting van een spreker, is soms moeilijk te bevatten voor linguïsten. Het is voor veel linguïsten dan ook moeilijk om volledig rekening te houden met het gebruik van verschillende talen. Daarnaast is het ook moeilijk te bevatten dat zowel lexicaal elementen als grammaticale structuren ‘geleend’ kunnen worden uit een andere taal (Auer, 2007). Volgens Heller (2007) is codeswitching een vorm van tweektaligheid en draait het om het gebruik van verschillende codes, waarbij een code gerelateerd is aan taal. Eén van de redenen dat

codeswitching voor sommige academici moeilijk te definiëren is, is de volgende. In de literatuur wordt er een onderscheid gemaakt tussen het wisselen van taal tussen gesprekken of activiteiten door het verwisselen van taal binnen éénzelfde gesprek. Het onderscheid is echter niet altijd zo duidelijk, want de overgang van de ene taal naar de andere taal is soms vaag (Heller, 2007). Als gevolg hebben academici verschillende benaderingen voor codeswitching. Poplack, bijvoorbeeld, probeert de methodes en instrumenten van de variatiesociolinguïstiek en de beschrijvende grammatica te gebruiken, terwijl Myers-Scotton de relaties tussen grammatica's wilde begrijpen en hun onderlinge relaties wilde verklaren (Heller, 2007). Beide academici zoeken echter wel naar een universele taalkundige grammatica.

Er zijn verschillende manieren om aan codeswitching te doen. In het artikel van Jeff MacSwan (2013) worden twee verschillende manieren van codeswitching benadrukt: intrasententiële en intersententiële codeswitching. Als het beperkt is tot zinnen in verschillende codes, wordt er gesproken van intrasententiële codeswitching. Wanneer codeswitching ook binnen één zin gebeurt, is het gekend als intersententiële codeswitching (MacSwan, 2013). Eén van de eerste onderzoeken naar codeswitching werd gedaan door George Barker (1947). Hij onderzocht het taalgebruik van Mexicaanse Amerikanen, in welke situaties ze Spaans gebruikten en in welke gevallen Engels als medium. Hieruit bleek dat ze voor informele situaties met vrienden of familie Spaans gebruikten en met Anglo-Amerikanen Engels (Nilep, 2006). In deze situatie worden de talen strikt gescheiden gehouden, maar in het geval van het Lingála – Frans worden de talen gemengd. Uit eerder onderzoek blijkt ook dat codeswitching wel bepaalde regels volgt en niet willekeurig wisselt van taal, maar de onderliggende regels van het systeem zijn niet vanzelfsprekend.

Het fenomeen codeswitching wordt door sommige mensen als een recenter fenomeen beschouwd, maar dat is niet zo. Codeswitching gaat ver terug. Taalkundige elementen lenen uit een andere taal, is een praktijk die een hele tijd teruggaat. Dit werd bijvoorbeeld ook al in het Duits en Engels gedaan, maar deze leningen zijn echter pas vastgesteld nadat deze elementen al volledig geïntegreerd zijn in de ontvangende taal. De interesse in het gebruik van meerdere talen bij een individueel persoon kwam pas later. Dit kwam door andere 'accenten' of 'foute' grammaticale structuren doordat de moedertaal van de spreker andere structuren gebruikt. Tweektaligheid zorgt ervoor dat het onderscheid tussen de twee talen vervaagd en ook het onderscheid tussen 'langue'

en 'parole' (de Saussure), een vervaging tussen taalkundig systeem en het gebruik van de taal, tussen kennis en praktijk. Als iemand twee talen sprak, bestond het idee dat de persoon tot twee naties behoorde. Dit idee komt voort uit de Europese ideologie 'één natie, één taal' die als de norm beschouwd wordt (Auer, 2007). Die ideologie vormt dan ook de basis voor de meeste Europese natiestaten. Deze gedachtegang zit diepgeworteld en deze eentalige taalideologie vertrekt vanuit de idee dat ervan uitgaat dat elke collectiviteit, zoals een natie, haar eigen karakter uitdrukt door middel van taal. Dat wil zeggen dat het verband tussen een natie en haar taal gezien wordt als een 'natuurlijk' proces, waardoor meertalig als een bedreiging wordt ervaren (Auer, 2003). Tweektaligheid wordt soms ook gezien als een mogelijk probleem dat in de weg stond voor de ideologie van het natiegevoel, want meerdere talen belemmeren namelijk van het onderhoud of reproductie van de natie (Heller, 2007).

Veel taalkundigen hebben moeilijkheden om te bepalen wanneer de ene taal stopt en de andere begint. Een andere vraag die gesteld wordt in het artikel van Peter Auer (2007) is de vraag of de talen gebruikt in codeswitching/ -mixing dezelfde talen zijn als in mono-linguïstisch gebruik. Peter Auer concludeert dat beide moeilijk te beantwoorden zijn.

Een andere opmerking die Peter Auer (2003) geeft is de volgende. Codeswitching en tweektalig zijn is echter niet hetzelfde. Er wordt geen groepsgevoel gecreëerd op basis van het feit dat deze personen twee talen spreken. Codeswitching heeft vaak nog een extra betekenis, namelijk een symbool voor identiteit die verder gaat dan het taalkundige aspect. Bij codeswitching moet gekeken worden naar de verschillende talen, bijvoorbeeld het gebruik van regionale talen ten opzichte van lokale talen, lingua franca's of nationale talen of minderheidstalen ten opzichte van meerderheidstalen. Meestal wordt een 'rijke' taal gebruikt met als toevoeging een taal die op zichzelf geen relevante etnische positie heeft ten opzichte van de meerderheidstaal. In immigratiesituaties komt het vaak voor dat de meerderheidstaal geneutraliseerd wordt ten opzichte van de etnische positie, terwijl de minderheidstaal een symboliek draagt van etnische zelfidentificatie. Zoals ook vermeld door Meeuwis en Blommaert (1998), zijn er verschillende lagen die complex zijn en niet zo makkelijk uit elkaar te halen zijn. Meeuwis en Blommaert (1998) halen ook verschillende foute sociolinguïstische veronderstellingen aan die mensen vaak maken. Mensen gaan ervan uit dat de talen die gemengd worden, toegankelijk zijn voor de gemeenschap en dat de sprekers die codeswitching gebruiken, beide codes volledig beheersen.

Codeswitching en tweetaligheid worden dus vaak als één en hetzelfde gezien, maar dit is niet correct. Codeswitching betekent niet altijd dat de spreker volledig in één van de codes kan spreken. ‘Talen’ worden gezien als iets conventioneel en institutioneel, heel schools en identificeerbaar met een naam, zoals Engels, Frans, Swahili, etc. Een taal is ook vaak gelinkt aan een staat. Wanneer een staat twee of meerdere talen heeft, is het een twee- of meertalige staat. Dit betekent echter niet dat de sprekers van de staat altijd twee- of meertalig zijn. Bij meertalige sprekers wordt wel verwacht dat ze de talen apart van elkaar kunnen spreken in verschillende situaties, maar ook kunnen codeswitchen tussen de verschillende talen. Het draait vaak om een ‘thuis’ – taal, een taal die de spreker spreekt in persoonlijke omgevingen en de taal van de natie of gemeenschap, deze taal is dominant en verschilt van de ‘thuis’ taal. De twee talen worden apart van elkaar gebruikt in verschillende contexten. Codeswitching daarentegen wordt niet zo snel geaccepteerd als directe vorm van communiceren.

Codeswitching wordt niet gezien als twee individuele handelingen en het afwisselen tussen deze handelingen, maar deze manier van spreken is hybride, waardoor dit gelinkt wordt aan sociale identiteiten die als even hybride gezien kunnen worden (Auer, 2003). Codeswitching lijkt één van de belangrijkste indicaties van sociale identiteit te zijn omdat het spreken van een taal sprekers automatisch opdeelt in sociale categorieën. Het spreken van twee of meerdere talen betekent dan dat je tot meerdere sociale categorieën behoort (Meeuwis & Blommaert, 1998). De redenen om aan codeswitching te doen kunnen verschillen (Carstens & Hoon, 2019). Het kan verschillende posities van de spreker aanduiden, wijdere taalidentiteiten en ideologieën van een individu uiten in een conversatie. Iedere code heeft hierbij zijn eigen functie, veel variatie in stijl en dit fenomeen is veel voorkomend in multi-linguïstische gemeenschappen. Codeswitching in informele conversaties verschilt van spreker tot spreker. Er zijn natuurlijk verschillende meningen over wat codeswitching precies is. Sommigen zien een afwisseling tussen verschillende talen die los van elkaar staan, terwijl anderen de gemengde variant zien als een geheel en een soort van trans-linguïstische praktijk (Canagarajah, 2013). Dit fenomeen bestaat vaak uit een dominante taal, waaruit de meeste elementen gehaald worden. In sommige gevallen zijn er zelfs meerdere dominante talen. Hoe dan ook zijn codeswitching en codemixing vormen van linguïstieke identiteitsexpressie.

Auer (2003) definieert codeswitching of codemixing als verschillende mogelijke stijlen. Volgens hem gaat het om verschillende tweetalige stijlen omdat verschillende groepen migranten en verschillende generaties hebben verschillende manier ontwikkeld om tweetalig te spreken. Carstens en Hoon (2019) definiëren codeswitching als het gebruik van twee of meerdere talen in de context van één enkele conversatie, typisch in bijvoorbeeld informeel Chinees-Maleisisch taalgebruik.

Veel van de literatuur geschreven over codeswitching probeert dit fenomeen te beschrijven aan de hand van specifieke betekenissen gerelateerd aan het wisselen van code en gaat ervan uit dat de sprekers deze betekenissen bedoelen en ook zo ontvangen worden door de luisteraars. Stroud (1992) argumenteert dat de taalkundige benadering van codeswitching voornamelijk expressies zijn van een specifieke Westerse filosofie georiënteerd naar taal, betekenis en intentie. Hij argumenteert dat deze assumptie van codeswitching misleidend is en de complexiteit en dynamiek inherent aan codeswitching vereenvoudigd voorstelt.

Meeuwis en Blommaert (1998) beschrijven in 'A monolectal view of codeswitching' codeswitching als de vermenging van twee of meerdere talen, als 'één code in zijn eigen recht'. Ze bedoelen hiermee dat de variant met codeswitching opereert als één systeem met een eigen werking. Meeuwis en Blommaert kijken niet naar deze systemen als gesplitste systemen die bestaan uit twee of meerdere delen.

Volgens Auer (2011) impliceert codeswitching/ -mixing dat er elementen uit meer dan één taal gebruikt worden om zinnen te formuleren. Een probleem met de term 'codeswitching' is dat code meestal staat voor en geïnterpreteerd wordt als 'taal'. Deze interpretatie houdt geen rekening met andere variëteiten van de taal zoals dialecten en kijkt enkel naar de standaardtaal. Dit probleem wordt ook vermeld door Meeuwis en Blommaert (1998). Auer (2011) argumenteert daarom om codes te interpreteren als 'variëteiten' in plaats van 'taal'. Codeswitching/ -mixing tussen verschillende 'talen' of verschillende 'dialecten' zou hetzelfde behandeld moeten worden. Er is echter wel nog een extra moeilijkheid als ze extreem nauw gerelateerd zijn. In de traditionele benadering van codeswitching gaat de spreker abrupt over van de ene op de andere taal. In realiteit gaat dit meestal anders. Sprekers gebruiken vaak soortgelijke of zelfde kenmerken of structuren in beide talen bij het overschakelen naar de andere taal. Een derde manier van codeswitching wordt door Auer (2011: 454) benoemd als 'code-gliding'. Bij deze manier is het onmogelijk om te

onderscheiden waar de ene taal eindigt en de andere begint. Hoe meer de twee talen gerelateerd zijn, hoe groter de kans dat de sprekers beide talen combineren bij de overgang.

Een belangrijke kritiek die geuit is door Peter Auer en verder uitgewerkt door Alvarez-Cáccamo (1998) en Woolard (2004), is dat het belangrijk is om codeswitching altijd in een sociale context of in de context van interactie te bestuderen. Auer (1998) was de eerste om deze kritiek te uiten (Heller, 2007). Hij argumenteert dat de aard van codeswitching in verband staat met (mogelijks universele) dimensies van een conversatie. Het is dus beter om de analyse te maken van codeswitching ingebed in een conversatie. Alvarez-Cáccamo gaat dieper in op het argument van Auer, waarbij hij zegt dat als we taal als een praktijk zien, we de sprekers centraal moeten zetten in de analyse en niet het taalsysteem zelf. Alvarez-Cáccamo stelt, wat als taal een onderdeel zou zijn van praktijken die verschillende verschijningsvormen hebben (zowel voor individuen als voor groepen of netwerken van mensen), maar die niet duidelijk te onderscheiden zijn van elkaar? Ook Woolard stelt dat deze processen het best begrepen kunnen worden in een sociale context, in conversaties tussen verschillende actoren.

3.3.5.1. Codeswitching tussen Lingála en Frans

Na de algemene theorie over codeswitching, zal ik focussen op het gebruik van codeswitching tussen Lingála en Frans. Deze theorie is gebaseerd op de grammatica van Meeuwis (2020: 283-294). In het Lingála is er sprake van codeswitching tussen Lingála en Frans. Dit fenomeen is eerder primair dan secundair in het Lingála. Dit betekent dat ze het Lingála en het Frans tegelijk worden aangeleerd. De twee talen worden dus niet gescheiden van elkaar aangeleerd om later gemengd te worden. Dit fenomeen, codeswitching met het Frans, is alom aanwezig in het Lingála (Meeuwis, 2020). De morfologische constructies gecombineerd met het Frans worden niet willekeurig gemaakt. Er zijn bepaalde restricties over hoe en wanneer Franse elementen worden toegevoegd. Omgekeerde toevoegingen van het Lingála in het Frans komen voor, maar veel minder frequent (Meeuwis, 2020). Er wordt dus voornamelijk Frans toegevoegd aan morfologische constructies van het Lingála. Onderstaande voorbeelden demonstreren dit.

Ten eerste kunnen constructies van zelfstandige naamwoorden codeswitching bevatten. Het gebruik van het **ba-** prefix, wat een meervoud in het Lingála indiceert, kan ook gebruikt worden

als middel om een Frans zelfstandig naamwoord in het meervoud te zetten. Hier wordt het **ba-** prefix gevolgd door een enkelvoudig zelfstandig naamwoord in het Frans. Als analist kunnen we niet weten of het om de enkelvoudige dan wel meervoudige vorm gaat omdat beide homofoon zijn.

(19.) (GR)

Ba-voiture 'auto's'

Ba-prof 'professoren'

Ba-droit 'rechten'

De meervoudsconstructie van een zelfstandig naamwoord met codeswitching gebeurt in het Lingála niet altijd als **ba-** + enkelvoudige vorm. In het geval van Franse meervoudsvormen die niet homofoon zijn aan hun enkelvoudsvorm, is het echter niet altijd duidelijk welke vorm men moet gebruiken. Hier stellen we vast dat **ba-** gevolgd kan worden zowel door het enkelvoudige Franse woord en door het meervoudige. Volgende voorbeelden tonen dit aan:

(20.) (GR)

Ba-journal of **ba-journaux** 'kranten'

Ba-cheval of **ba-chevaux** 'paarden'

Wat nu het schrijven betreft, zien we dat moedertaalsprekers van het Lingála nominale constructies die het product zijn van codeswitching met het Frans op verschillende manieren schrijven. Het wordt geschreven zoals in het Lingála (aan elkaar) of zoals in het Frans (het prefix los van het zelfstandig naamwoord).

(21.) (GR)

Ba voiture - **bavoiture** 'auto's'

Ba prof - **baprof** 'professoren'

Ba droit - **badroit** 'rechten'

Naast de constructie van de zelfstandige naamwoorden, is het ook mogelijk om binnenin werkwoordconstructies een Frans werkwoord te plaatsen. Hier worden de verbale morfemen van

het Lingála behouden, terwijl de stam van een Frans werkwoord wordt ingevoegd. Dit gebeurt zowel in vervoegde constructies als in infinitiefconstructies.

(22.) (GR)

To-surnom-ákí ‘we gaven een bijnaam’

To-ko-voter ‘we zullen stemmen

Ko-conduire ‘leiden’

3.4. Problemen met het neerschrijven van het Lingála

In deze sectie zal ik enkele problemen bespreken die sprekers kunnen ondervinden wanneer ze Lingála willen neerschrijven. Deze problemen zijn meestal in relatie met spellingsonzekerheid doordat er geen officiële spellingsconventies zijn. Deze problemen zijn gebaseerd op een deel uit de grammatica van Meeuwis (2020: 52 – 54). Wat betekent dat het betrekking heeft op al het voorgaande in verband met het neerschrijven van het Gesproken Lingála. Lingála is een taal die geen gestandaardiseerde variëteit heeft. In verschillende variëteiten zijn er wel bepaalde conventies bij het schrijven van de taal, maar dit zijn geen vaste regels, noch worden deze conventies sterk onderwezen. Zoals eerder aangehaald, verschillen de geschreven variëteiten van persoon tot persoon en soms kan de schrijfwijze zelfs binnen eenzelfde tekst van een spreker variëren. Er zijn meerdere factoren die ervoor zorgen dat de schrijver kan twijfelen over het neerschrijven van een woord. Deze factoren zorgen voor onzekerheid in het spontaan neerschrijven van de variëteit Gesproken Lingála en is van belang voor de rest van deze masterproef. Deze spellingsonzekerheden worden namelijk verder in deze masterproef geanalyseerd in sectie 5. *Analyse van de spellingsonzekerheid in spontaan neergeschreven Lingála.*

Ten eerste heb je de toon. Wordt deze neergeschreven of niet? Moedertaalsprekers zullen over het algemeen de toon niet grafemisch weergeven als ze Lingála spontaan neerschrijven. Moedertaalsprekers kunnen meestal zelf afleiden vanuit de context over welke betekenis van het woord het gaat als er een ambiguïteit zich voordoet door de mogelijkheid van verschillende tonen. De ambiguïteit die tonen kunnen veroorzaken is geïllustreerd in sectie 3.3.2. *Tonolgie.* Het

onderscheid maken tussen verschillende woorden is daardoor voor niet moedertaalsprekers moeilijker. In andere contexten of teksten die geschreven zijn door niet moedertaalsprekers zullen voornamelijk de hoge tonen geschreven worden en de lage tonen zullen ongeschreven gelaten worden.

Een andere moeilijkheid ligt bij klinkers, met name in de fonologie, de keuze tussen een grafeem voor de midden gesloten achterklinker en de gesloten achterklinker, /o/ en /u/. Zoals eerder in sectie 3.3.1. *Fonologie* vermeld, zijn de klanken o en u, fonemen van elkaar, maar soms ook niet. Dit laatste wil zeggen dat je o en u makkelijk door elkaar kunt substitueren, althans in sommige morfemen, niet bij alle morfemen. Op deze manier hebben ‘**monéne**’ en ‘**munéne**’ dezelfde betekenis. Opnieuw, voor moedertaalsprekers is dit heel natuurlijk, maar voor niet moedertaalsprekers kan dit verwarrend zijn om de betekenis te achterhalen.

De volgende spellingonzekerheid ligt bij de approximanten. Approximanten kunnen ook voor onzekerheden zorgen. Bij de palatale approximant, ook wel een palatale halfklinker genoemd, hoor je duidelijk een onderscheid tussen het gebruik van de gesloten klinker /i/ en een palatale approximant /y/. Dit onderscheid hoor je in de gesproken taal, maar in de geschreven variant worden de grafemen vaak onderling verwisseld. Er wordt een i geschreven waar duidelijk een y gezegd wordt en omgekeerd. Bij de labiaal-velair approximant draait het om de woorden die in realiteit uitsproken worden met w, maar ook geschreven blijken te worden met de grafemen <o> en <u>. Hierdoor ontstaat er onzekerheid onder de schrijvers over welke grafeem ze juist moeten gebruiken. De twijfel over de keuze van het grafeem is vaak het resultaat van devocalisatie van de klanken o en u. Op die manier krijg je verschillende varianten van dezelfde woorden zoals, ‘muási’, ‘moási’ en ‘mwási’. Daarnaast heb je ook de mogelijkheid dat de klank w intervocalisch gebruikt wordt zoals bij ‘kouíta’ en ‘kowíta’. In dit geval is dit vaak terug te leiden naar het feit dat de schrijver niet kijkt naar eigen uitspraak, maar zich baseert op andere varianten onder de invloed van woordbeelden.

De vierde spellingonzekerheid is de prenasalisatie van zowel stemloze als stemhebbende consonanten in een woord – initiële positie. In de variëteit Gesproken Lingála van Kinshasa wordt de prenasalisatie van een stemloze consonant meestal achterwege gelaten. In de noordwestelijke variëteiten wordt dit echter wel nog geschreven. Sommige schrijvers van het Lingála in Kinshasa neigen soms toch naar het schrijven van de prenasalisatie van woord – initiële consonanten ook al

is deze niet hoorbaar in de gesproken variëteit. Dit gebeurt onder invloed van woordbeelden. Bij stemhebbende consonanten in woord – initiële positie worden de woorden wel geprenasaliseerd en vormen ze in het algemeen geen spellingsproblemen. De nasalen voorafgaand van de stemhebbende consonant worden apart gearticuleerd van het woord. Hierdoor komt het soms voor dat het grafeem los geschreven wordt van het woord zoals in <mbala>, waarvan we vaststellen dat het ook geschreven wordt als <m bala> of <m'bala>.

Het laatste probleem in het neerschrijven van het Gesproken Lingála is gebonden morfemen. Gebonden morfemen zijn morfemen die niet op zichzelf kunnen voorkomen. Zoals eerder uitgelegd in sectie 3.3.3.2. *Morfologie van het werkwoord*, gaat dit in het Lingála om onder andere subjectsprefixen, prefixen van nominale klassen, tense- en aspectmorfemen, verbale extensies en andere affixen die gebonden worden aan een werkwoordstam of een nominale stam, waarvan ze deel uitmaken. In sommige gevallen is het echter ook mogelijk dat de gebonden morfemen los geschreven worden van de stam. Deze moeilijkheden in het spontaan neerschrijven van de variëteit Gesproken Lingála toont de onzekerheid in hoe men het Lingála moet schrijven. Dit lijkt vaak het gevolg te zijn van de Franse spellings- en grammaticaregels die ze dan integreren in het Lingála. In de volgende twee secties zal ik deze onzekerheden verder illustreren met data uit verschillende datasets.

4. DATAVERZAMELING: DATASET VAN SPONTAAN NEERGESCHREVEN GESPROKEN LINGÁLA

In de data-analyse van deze masterproef zal ik de spellingsonzekerheid in het spontaan neerschrijven van de variëteit Gesproken Lingála aantonen door de wijde variatie in de spellingswijzen te vergelijken of te benadrukken. Dit zal ik doen aan de hand van de data die ik gehaald heb uit verschillende bronnen met spontaan neergeschreven Gesproken Lingála. De data die gebruikt wordt in de analyse is afkomstig uit een corpus van ‘Ponsford Discussion Groups’ en de data die ik gehaald heb van het internet is afkomstig van verschillende Instagram accounts, waar sprekers van het Lingála mee interageren.

Eerst heb ik zoveel mogelijk data verzameld van de verschillende bronnen. Uit deze data heb ik de nodige voorbeelden gehaald om de verschillende spellingswijzen te illustreren en zo ook de spellingsonzekerheid bij moedertaalsprekers van het Lingála. Voor de besproken categorieën heb ik ook mogelijke verklaringen of hypothesen gesteld voor de spellingsonzekerheden.

De internetdata zijn voornamelijk gebaseerd op reacties in Lingála – Frans van jongeren die Lingála spreken en dit neerschrijven op de manier die gelijkaardig is aan de manier waarop Vlaamse jongeren hun eigen dialect neerschrijven op sms of op het internet (zie sectie 1). Hiervoor bestaan er geen vaste spellingsregels zoals eerder uitgelegd in sectie 1. *Theoretische kadering: literatuurstudie van spontaan neerschrijven van niet-gestandaardiseerde talen en variëteiten.* In sectie 6. *Data-analyse van de spellingsonzekerheid in spontaan neergeschreven Gesproken Lingála* zal ik deze data gebruiken om de spellingsonzekerheid in het neerschrijven van de variëteit Gesproken Lingála aan te tonen en de verschillende mogelijkheden of veel voorkomende opties in deze variatie uiteen te zetten. De verschillende grammaticale categorieën die relevant zijn in deze analyse zijn hierboven in sectie 3.3. *De grammaticale aspecten van het Lingála* geschetst. De verschillende uitdagingen rond het neerschrijven van de variëteit Gesproken Lingála is besproken in sectie 3.4. *Problemen met het neerschrijven van de variëteit Gesproken Lingála* en hier werd er specifiek ingegaan op mogelijke problemen die sprekers kunnen ondervinden wanneer ze hun Gesproken Lingála willen neerschrijven. Deze problemen hebben betrekking op de fonologie, tonologie, morfologie en vaak ook met de invloed van het Frans. Dit zijn ook de onzekerheden die besproken zullen worden in de analyse en geïllustreerd aan de hand

van verschillende datasets uit het corpus en de internetdata. In de analyse van deze masterproef wordt enkel gekeken naar de keuzes die gemaakt worden met betrekking tot de grafemische voorstelling van de spelling van het Lingála en hoe ze Lingála exact neerschrijven. Ik zal zowel naar de spellingsonzekerheid in de fonologie (klinkers, medeklinkers, prenasalisatie, etc.), tonologie, morfologie (nominale en verbale prefixen en suffixen) en andere woordsoorten (connectief, (persoonlijke) voornaamwoorden, etc.) als de spellingsonzekerheid in codeswitching kijken. In de bachelorproef voorafgaand aan deze masterproef, heb ik enkel oppervlakkige observaties en mogelijke data gepresenteerd. In deze masterproef zal ik dieper ingaan op de spellingsonzekerheid, de data verder uitbreiden, ontleden en mogelijk verklaring geven voor de keuzes die gemaakt worden in de spellingswijzen en mogelijk verklaringen en hypothesen stellen voor deze keuzes.

Ten laatste zou ik graag de ethische kwestie aanhalen. De data die hieronder verwerkt wordt, is metadata. Toestemming voor het gebruik van deze data was niet mogelijk, dus het gebruik van internetdata maakt de ethische kwestie ingewikkelder. Het is bijna onmogelijk om toestemming te vragen om deze data voor onderzoek te gebruiken, maar is het ook echt onverantwoord? Data die gebruikt wordt van het internet zijn gegevens die toegankelijk zijn voor iedereen met toegang tot het internet. Iedereen die iets schrijft of plaatst op het internet, op social media weet dat dit zichtbaar is voor iedereen met toegang tot het internet of de specifieke site waarop het geplaatst is. Op deze manier geeft iedereen die iets plaatst de toestemming en toegang tot deze data.

5. ANALYSE VAN DE SPELLINGSONZEKERHEID IN SPONTAAN NEERGESCHREVEN GESPROKEN LINGÁLA

In dit deel zal ik verschillende data analyseren en de spellingsonzekerheid van de variëteit het Gesproken Lingála uiteenzetten aan de hand van de verschillende categorieën. De datasets die gebruikt worden om de spellingsonzekerheid in het Lingála te illustreren worden gehaald uit de dataverzameling van de internetdata en het corpus van de ‘Ponsford Discussion Group’. Eerst zal ik de spellingsonzekerheid in de fonologie bespreken, gevolgd door spellingsonzekerheid in de tonologie, spellingsonzekerheid in de morfologie (nominale morfologie en verbale morfologie), spellingsonzekerheid in andere woordsoorten en ten laatste spellingsonzekerheid in codeswitching tussen Lingála – Frans.

5.1. Spellingsonzekerheid in de fonologie

5.1.1. Gesloten achterklinkers /o/ & /u/

Zoals eerder in deze thesis vermeld staat, namelijk in het theoretisch kader in sectie 3.3.1. *Fonologie*, kunnen de klanken /o/ en /u/ onderling gesubstitueerd worden in sommige posities van het woord. In het neerschrijven van de variëteit “Gesproken Lingála” zijn er genoeg voorbeelden die aantonen dat beide schrijfwijzen gebruikt kunnen worden. Binnen één en hetzelfde corpus zijn beide schrijfwijzen gevonden. Dit toont aan dat ook in realiteit beide schrijfwijzen gebruikt worden en de spellingsonzekerheid bij sprekers. De volgende dataset komt uit verschillende bronnen, zowel de ‘Ponsford Discussion Group’ als verschillende Instagram accounts.

(23.) (PDG – I2 – I1)

mutu – moto

mu – tu mo – to ‘mens’

1 – mens 1 – mens

mulayi – molayi

mu – layi mo – layi ‘groot, lang’

SG – groot SG – groot

musala – mosala

mu – sala mo – sala ‘daad’

3 – daad 3 – daad

mususu – mosusu

mu – susu mo – susu ‘de andere’

1 – andere 1 – andere

mundele – mondele

mu – ndele mo – ndele ‘wit persoon’

3 – wit.persoon 3 – wit.persoon

batu – bato

ba – tu ba – to ‘mensen’

2 – mens 2 – mens

Deze voorbeelden uit de data tonen duidelijk de spellingonzekerheid bij Lingála sprekers in verband met de substitutie van /o/ en /u/. In de meeste gevallen die hierboven aangehaald werden, gaat de onzekerheid met betrekking tot de spelling over de prefixen zoals het verschil **mo-** en **mu-**, terwijl dit niet het geval is bij de kern van **mosusu/ mususu**. In het geval van **moto/ mutu** is dit dan wel het geval. Hier worden beide klinkers vervangen door elkaar.

Daarnaast is er ook nog een variatie in het grafemisch weergeven van de klank [u]. Dit wordt op twee verschillende schrijfwijzen weergegeven, namelijk <u> en <ou>. De variatie is beïnvloed door een grafemische weergave van de klank [u] in de Franse spelling. In het Lingála wordt deze weergave echter niet gebruikt, in plaats van <ou> wordt er meestal <u> neergeschreven. De eerste twee voorbeelden ‘bouzoba’ en ‘buzoba’ zijn beide afkomstig uit dezelfde dataverzameling, maar het is niet door één en dezelfde spreker geschreven.

Grafemisch worden deze woorden verschillend weergegeven. De verwisseling tussen /i/ en /y/ kan ook wel gezien worden als een devocalisatie van [i] naar [y], alhoewel de omwisseling in beide richtingen gaat. In het neergeschreven Gesproken Lingála lijken de moedertaalsprekers beide schrijfwijzen te gebruiken, zowel de schrijfwijze met het gebruik van <i> als met <y> komen vaak voor.

II. <y> kan toegevoegd worden op een positie waar <i> zich al bevindt .

In het neergeschreven Gesproken Lingála lijken <i> en <y> ook in combinatie gebruikt te worden door moedertaalsprekers. Hier wordt de <y> toegevoegd op een positie waar <i> zich al bevindt. Dit lijken ze te doen om te vermijden dat, volgens de Franse spellingsregels, <ai> als [ɛ] wordt uitgesproken in plaats van [a] en [i]. De toevoeging van het grafeem <y> kan dan gezien worden als een soort buffer om dit te vermijden en de gewenste uitspraak te indiceren.

(26.) (PDG – II)

mayi – mai

mayi mai ‘water’

6.water 6.water

ngayi – ngai ‘ik’

Beide punten, hierboven genoemd, duiden op de spellingsonzekerheid die sprekers van het Lingála ervaren wanneer ze de variëteit Gesproken Lingála neerschrijven.

5.1.3. Labiaal – velaire approximant (devocalisatie van klinkers > /w/)

Het derde aspect van het neerschrijven van fonologische elementen dat ik zal bespreken is de labiaal – velaire approximant (/w/). Volgens de grammatica van Meeuwis (2020) wordt de spellingswijze met <w> gebruikt in het neerschrijven van het Lingála. Hoewel in de gesproken

taal de combinatie van de klinkers **u + a** resulteren in een devocalisatie van de klinkers en de vorming van een glide (bijvoorbeeld /w/ of /y/) of een overgangsklank, blijken er verschillende spellingswijzen gebruikt te worden. Om de variatie in spellingswijzen te illustreren heb ik de volgende dataset samengesteld die de spellingsonzekerheid aantoont.

(27.) (PDG – I1)

mwana – muana

mw – ana	mu – ana	<i>‘kind’</i>
1 – kind	1 – kind	

nalongwa – alongua

na – longw – a	a – longu – a
1SG – vertrekken - PRS2	3SG – vertrekken - PRS2
<i>‘Ik vertrek’</i>	<i>‘hij vertrekt’</i>

kozua – azwaka – bozwi

ko – zu – a	a – zw – aka	bo – zw – i
INF – nemen – FV	3SG – nemen – PST2	2PL – nemen – PRS1
<i>‘nemen’</i>	<i>‘hij nam lang geleden’</i>	<i>‘jullie nemen’</i>

mua – mwa	<i>‘ander’</i>
-----------	----------------

Een mogelijke verklaring hiervoor is dat het te maken heeft met de uitspraak. In de uitspraak van het Gesproken Lingála is de realiteit [mwa] en niet [mua]. Dat kan de reden zijn voor de spreker om <mwa> te schrijven in plaats van <mua>.

5.1.4. Geprenasaliseerde stemloze consonanten in een woord – initiële positie

Het volgende aspect van de fonologie dat ik zal bespreken, is geprenasaliseerde stemloze consonanten in een woord – initiële positie. Prenasalisatie voor stemloze consonanten komt haast niet voor in de gesproken taal. Sommige moedertaalsprekers schrijven stemloze consonanten in

een woord – initiële positie toch mét prenasalisatie, maar de meerderheid schrijft ze vandaag de dag zonder de prenasalisatie. Ik heb niet voor ieder voorbeeld beide schrijfwijzen gevonden, maar de meeste worden op twee verschillende schrijfwijzen geschreven, (1) de schrijfwijze waar de prenasalisatie is behouden en (2) de schrijfwijze zonder prenasalisatie.

(28.) (I1 – PDG)

(1)	(2)
- nkoko	- koko
- mpo	- po
- mpunda	
- mpamba	- pamba
- nkolo	
- nkutu	- kutu

Een verklaring voor het tóch schrijven van de prenasalisatie, hoewel die niet uitgesproken wordt, kan liggen in de invloed vanuit de spelling van de andere variëteit, het Geschreven Lingála.

5.1.5. Geprenasaliseerde stemhebbende consonanten in een woord – initiële positie

Het vijfde aspect van de fonologie dat onzekerheden toont is de prenasalisatie van stemhebbende consonanten in woord – initiële positie. Prenasalisatie voor stemhebbende consonanten in woord – initiële posities is meer voorkomend dan bij stemloze consonanten. Het vertoont dan ook minder onzekerheid of de nasaal al dan niet moet worden neergeschreven. Voor deze categorie heb ik echter geen uitzondering kunnen vinden op het schrijven van geprenasaliseerde stemhebbende consonanten in een woord – initiële positie. Prenasalisatie van stemhebbende consonanten is een schrijfwijze waar geen onzekerheid over lijkt te bestaan, wat te verklaren is door het feit dat ze wel degelijk uitgesproken worden, en wordt dus over het algemeen met een nasaal neergeschreven. Volgende dataset geeft enkele voorbeelden van geprenasaliseerde stemhebbende consonanten in een woord – initiële positie.

(29.) (I2 – PDG)

- ngunda ‘*asiel*’
- nzungu ‘*kookpot, kookpan*’
- mbua ‘*hond*’
- ndule ‘*muziek*’

5.1.6. Opmerkelijke gevallen

Ten laatste zal ik enkele opmerkelijke gevallen bespreken met betrekking tot het grafemisch weergeven van de fonologie van de woorden. De twee volgende gevallen hebben meestal een invloed afkomstig uit andere talen, voornamelijk het Frans aangezien dat de taal is waarin moedertaalsprekers van het Lingála wél hebben leren schrijven op school en dat het Frans wél vaste spellingsregels heeft en dus geen onzekerheid brengt over het neerschrijven van de taal. De gekozen spellingswijzen met invloed van het Frans hebben een grote kans dat de reden hiervoor de uitspraak van sommige klanken is en de spreker dan Franse grammaticaregels begint te volgen. De volgende voorbeelden zijn schrijfwijzen die in het Frans worden toegepast om de uitspraak van een klank die op meerdere manier kan worden uitgesproken, te indiceren. In deze voorbeelden is ook nog steeds onzekerheid te bemerken in de schrijfwijzen.

- I. Het grafeem <g> gevolgd door het grafeem <u>.

Het eerste geval is het gebruik van het grafeem <u> na het grafeem <g>. Deze schrijfwijze duidt op een invloed van de Franse taal en in de voorbeelden hieronder komt de invloed vanuit het Frans duidelijk naar boven. De <u> wordt achter de <g> geplaatst zoals in het Frans om te garanderen dat de <g> als stemhebbende velaire stop wordt uitgesproken eerder als stemhebbende postalveolaire fricatief. In het Frans wordt het grafeem <g> gevolgd door de grafemen <u>, <o> of <a> uitgesproken als een stemhebbende velaire stop, maar als het grafeem <g> gevolgd wordt door de grafemen <i> of <e> dan wordt het uitgesproken als een stemhebbende postalveolaire fricatief. Dus om te garanderen dat het grafeem <g> als een stemhebbende velaire stop wordt uitgesproken, schrijven de sprekers soms volgens de Franse spellingsregels en schrijven het

grafeem <u> na <g> als het grafeem <g> anders gevolgd wordt door de grafemen <i> of <e>. De onderstaande dataset toont opnieuw de spellingonzekerheid in het neerschrijven van het Gesproken Lingála en lijkt beide spellingswijzen te gebruiken in de geschreven taal. In de gesproken taal worden beide vormen op dezelfde wijze uitgesproken, maar ze worden grafemisch anders neergeschreven. De volgende voorbeelden illustreren dit, maar komen uit verschillende databronnen.

(30.) (I1 – I2 – I3 – PDG)

gangui	(I1)	vs.	ba gangi	(I2)
bangui	(I1)	vs.	a bangi	(PDG)
milangui	(I2)	vs.	milangi	(PDG)
mingui	(I2)	vs.	mingi	(PDG)
zongui	(I2)	vs.	ezongi	(PDG)
elengui	(I3)	vs.	elengi	(PDG)
bolingui	(I2)	vs.	bolingi	(PDG)

II. Schrijven van <ss> in plaats van <s>.

Het schrijven van <ss> is ook een invloed afkomstig van de Franse spellingsregels om de uitspraak van de klank [s] en niet [z] te garanderen. Zoals later ook vermeld zal worden in sectie 6.4. *Alexander Breyo* over het spellingsvoorstel van Breyo (2018), wordt er door sommige sprekers ook het grafeem <ss> geschreven in plaats van het grafeem <s> om te vermijden dat een enkele <s> uitgesproken zou worden als een stemhebbende alveolaire fricatief. In het Frans staat het enkele grafeem <s>, bijvoorbeeld in *poison* ‘vergif’, immers voor deze stemhebbende alveolaire fricatief, en wordt voor de stemloze alveolaire fricatief het dubbele grafeem <ss> geschreven, zoals in *poisson* ‘vis’. De eerste kolom hieronder toont hoe de Franse spellingsregels de schrijfwijze beïnvloedt en in de tweede kolom wordt er enkel het grafeem <s> gebruikt, wat wordt uitgesproken als een stemloze alveolaire fricatief. Beide datasets tonen de spellingonzekerheid bij het neerschrijven van de klank [s] in het Gesproken Lingála, waarbij opnieuw ook naar de Franse spellingsregels gekeken wordt. Beide spellingswijzen komen voor in

de dataverzameling. Ook hier is de data verzameld uit verschillende bronnen, maar sommige tegenvoorbeelden komen wél uit dezelfde dataverzameling.

(31.) (I1 – I2 – PDG)

essali	(I1)	vs.	esali	(PDG)
ba yebissi	(I1)	vs.	na yebisi	(PDG)
makassi	(I2)	vs.	makasi	(I2)
kassi	(I2)	vs.	kasi	(I2)
lossamba	(I2)	vs.	losamba	(PDG)
topessa	(I2)	vs.	opesi	(I2)
passi	(I2)	vs.	pasi	(PDG)
bisso	(I2)	vs.	biso	(I2)

5.2. Spellingsonzekerheid in de tonologie

Het twee aspect dat ik zal bespreken is de spellingsonzekerheid in de tonologie. Uit mijn eerste observaties van de data blijkt dat de tonen over het algemeen niet geschreven worden door moedertaalsprekers van het Lingála; zowel de lage als de hoge tonen blijven ongeschreven. Dit kan theoretisch gezien zorgen voor een ambiguïteit, aangezien een verandering van toon tot een grammaticaal of lexicaal verschil in betekenis van het woord kan leiden, maar moedertaalsprekers hebben voldoende lexicale en grammaticale kennis om uit de context de juiste tonen te kunnen afleiden. Het volgende voorbeeld uit de dataverzameling van ‘Ponsford Discussion Group’ illustreert deze ambiguïteit.

‘bapaya bakomi kosakana’

Zoals hierboven besproken, worden zowel hoge als lage tonen niet gemarkeerd, ‘*bakomi*’ kan hierdoor meerdere lexicale betekenissen hebben in deze zin. ‘*Bakomí*’ met een lage toon op het grafeem <o> betekent ‘ze schrijven’, maar ‘*bakómi*’ met een hoge toon op het grafeem <o> betekent ‘ze komen aan’. De tweede mogelijkheid is hier eerder van toepassing, maar heeft toch niet exact de vertaling ‘ze komen aan’. In de context van deze zin heeft ‘*bakomi*’ ook nog een andere grammaticale betekenis. ‘*Bakomi*’ is hier niet het hoofdwerkwoord van de zin, maar het is

namelijk een hulpwerkwoord, waardoor een nieuwe betekenis gegenereerd wordt, namelijk ‘de gasten beginnen te spelen’. Dit voorbeeld illustreert duidelijk de ambiguïteit die mogelijk ontstaat als tonen niet worden neergeschreven en toch doen de meeste moedertaalsprekers het niet omdat ze zelf de betekenis kunnen afleiden uit de context.

5.3. Spellingsonzekerheid in de morfologie

In dit deel zal ik de spellingsonzekerheid van de morfologie bespreken. De morfologie is opgedeeld in de nominale morfologie en de verbale morfologie. In de nominale morfologie zal het voornamelijk over het verschil in het neerschrijven van nominale prefixen gaan, terwijl de sectie van verbale morfologie nog eens opgesplitst wordt in subjectsprefixen en de tense- en aspectmorfemen. De meest voorkomende spellingsonzekerheid die ik in deze sectie zal bespreken, is of de verschillende morfemen van of aan elkaar geschreven worden, voornamelijk met aandacht voor prefixen, subjectsprefixen en andere tense- en aspectmorfemen.

5.3.1. Nominale morfologie

Eerst zal ik de nominale morfologie bespreken door dieper in te gaan op de verschillende spellingswijzen van zelfstandige naamwoorden en hun meervoudsvorming. Bij de nominale morfologie is het voornaamste verschil tussen verschillende sprekers, of zelfs bij één en dezelfde spreker, in het grafemisch neerschrijven van de nominale prefixen, met name de vraag of ze de nominale prefixen aan de rest van het woord vast schrijven of los ervan. Variaties komen hier voor bij zowel constructies volledig in het Lingála als bij constructies waarbij codeswitching met het Frans betrokken wordt. Opvallend bij de nominale morfologie is het verschil in schrijfwijze in het meervoud. Er keren verschillende combinaties terug. Meervoudsvorming is dan ook zoals eerder vermeld het focuspunt in dit deel van de masterproef.

Ten eerste kijken we naar de algemene meervoudsvorming van zelfstandige naamwoorden in woorden die enkel Lingála morfemen gebruiken. Dit wil zeggen woorden in het Lingála en de meervoudsvorm hiervan. In het algemeen lijken deze schrijfwijzen van het meervoud vaak los van

elkaar geschreven te worden, het prefix en de rest van het zelfstandig naamwoord. Volgende dataset is hier een voorbeeld van.

(32.) (PDG – I1 – I2 – I3)

ba nzembo
LI, MV LI, ENK
'liederen'

ba niama
LI, MV LI, ENK
'dieren'

ba leki
LI, MV LI, ENK
'jongere broers of zussen'

ba ndeko
LI, MV LI, ENK
'familieleden'

ba paia
LI, MV LI, ENK
'gasten'

Een tweede dataset bestaat uit dezelfde combinaties, een nominaal prefix en een zelfstandig naamwoord, maar deze keer zijn de constructies in combinatie waarbij codeswitching tussen Lingála – Frans aan bod komt. Hier wordt het nominale meervoudsprefix van het Lingála gebruikt met een Frans zelfstandig naamwoord, waarbij het meervoudsprefix van het Lingála wordt los geschreven van het Frans zelfstandig naamwoord. Dit zorgt ervoor dat de betekenis wel een meervoud is. De voorbeelden in de onderstaande dataset tonen aan dat zowel bij Lingála als Franse woorden het meervoudsprefix **ba-** los van de kern wordt geschreven.

(33.) (I1)

ba *chauffeur*
LI, MV FR, ENK
'chauffeurs'

ba *image*
LI, MV FR, ENK
'beelden'

De volgende dataset draait ook rond de constructie van een Lingála meervoudsprefix in combinatie met een Frans zelfstandig naamwoord. Er is dus opnieuw sprake van codeswitching tussen Lingála – Frans, maar deze voorbeelden tonen een dubbel meervoud aan. Het prefix **ba-** wijst al op een meervoudsvorm van het substantief en het substantief zelf indiceert ook een meervoudsvorm. Een mogelijke verklaring voor dit dubbele meervoud kan gewijd worden aan het concept ‘*prefix stacking*’, eerder besproken in de theoretische kadering over de grammaticale aspecten van het Lingála. De volgende voorbeelden illustreren dit.

(34.) (I1)

ba *videos*
LI, MV FR, MV
‘*video’s*’

ba *éléphants*
LI, MV FR, MV
‘*olifanten*’

ba *joueurs*
LI, MV FR, MV
‘*spelers*’

ba *étudiants*
LI, MV FR, MV
‘*studenten*’

Het prefix wordt echter niet altijd los geschreven van het zelfstandig naamwoord. In het corpus en de internetdata heb ik ook voorbeelden gevonden waarbij de nominale prefixen aan het zelfstandig naamwoord geschreven worden. Onderstaande data zijn hier een voorbeeld van. Opvallend is dat dit enkel zo geldt voor woorden met enkel Lingála morfemen. Nominale prefixen van het Lingála die aan een Frans zelfstandig naamwoord geschreven worden, heb ik niet gevonden. In het geval van codeswitching lijken nominale prefixen altijd los geschreven te worden van het zelfstandig naamwoord.

(35.) (PDG – I1 – I2 – I3)

Bapema ‘*ademhalingen*’

Bakombo ‘*namen*’

Bakolo ‘*eigenaars*’

Bandeko ‘*familieleden*’

bapaya ‘*gasten*’

Volgende datasets zijn gerelateerd aan dataset (34.) hierboven, waarbij de dubbele meervoudsvorming een geval van *prefix stacking* is. Een ander voorbeeld van *prefix stacking* is de onderstaande dataset. Het prefix **ba-** wordt hier gebruikt als meervoudsprefix bij een enkelvoudig substantief. De meervoudsvorm van 'mundele' is 'mindele'. Zoals vermeld in de sectie 3.3.3.2. *Prefix stacking* over het concept *prefix stacking* is dit een normaal fenomeen, dit komt vaker voor als alle morfemen Lingála morfemen zijn. Het verschil met de theorie over *prefix stacking* in de grammatica van Meeuwis (2020: 68 - 72) is dat het prefix los geschreven wordt van het primaire prefix. Hier wordt er gebruik gemaakt van *prefix stacking* door het meervoudsprefix **ba-** voor het primaire en enkelvoudige prefix **mu-** te plaatsten.

(36.) (I1 – PDG)

ba	mundele	' <i>blanken</i> '
LI, MV	LI, ENK	> mindele ' <i>blanken</i> '

(37.) (I1)

ba	mayi	' <i>staaltjes water</i> '
ba	niama	' <i>stukjes vlees</i> '

Een derde voorbeeld is de bovenstaande dataset (37.), waar dezelfde opmerking ook van toepassing is. Woorden zoals water of vlees hebben enkel een meervoudsvorm, geen enkelvoudsvorm aangezien het gaat om massa, ontelbare zelfstandige naamwoorden. Toch worden ze hier geschreven met een meervoudsprefix, terwijl beide substantieven toch al behoren tot een meervoudsklasse op zich. De dataset hierboven bewijst echter dat dit wel mogelijk is. *Prefix stacking* wordt dus ook gebruikt bij massa's, maar dan wordt de categorie verschoven van ontelbare substantieven naar telbare substantieven. Dit is verder uitgelegd in sectie 3.3.3.2. *Prefix*

stacking. Het grafemische verschil is weer hetzelfde: het supplementaire prefix wordt los geschreven van het primaire prefix.

(38.) (PDG)

ba *soutien* - **ba** *soutiens*
LI, MV FR, ENK LI, MV FR, MV
'*bustehouders*'

Het bovenstaande voorbeeld illustreert de onzekerheid in het neerschrijven van Lingála – Frans codeswitching bij nomina. De meervoudsvorming van het systeem van het Lingála wordt zowel gebruikt met als zonder de meervoudsvorming van het Franse systeem. Hierboven heb ik voorbeelden gegeven van het dubbele meervoud. Dit zou ook een vorm kunnen zijn van de *prefix stacking* waarbij er twee grafemische vormen zijn die het meervoud aanduiden, het nominale prefix **ba-** van het Lingála en de uitgang *-s* van het Frans.

(39.) (PDG – II)

ba *grose* *capiteaux*
LI, MV FR, ADJ, ENK FR, MV
'*grote kapitalen*'

ba *prof* **ba** *jaloux*
LI, MV FR, ENK LI, MV FR, ADJ, MV
'*jaloerse proffen*'

ba *beau* *frères*
LI, MV FR, ADJ, ENK FR, MV
'*mooie broers*'

ba *soeur congolaise*
LI, MV FR, ENK FR, ADJ, ENK
'*Congolese zussen*'

ba *bien materials*

LI, MV FR FR, MV

'goede materialen'

Ten laatste zal ik de meervoudsvorming van zelfstandig naamwoorden in combinatie met adjectieven bespreken. Zoals de voorbeelden hierboven aantonen, gaat het hier vooral om de meervoudsvorming door middel van het meervoudsprefix **ba-** van het Lingála in combinatie met Franse zelfstandige naamwoorden en Franse adjectieven. Zowel in het Lingála als in het Frans worden de prefixen hier voornamelijk los geschreven. De voorbeelden met adjectieven of andere woordsoorten geïntegreerd in de constructies tonen aan dat de combinatie **ba-** + **constructie** ook met verschillende Franse constructies gebruikt wordt. Bij sommige van de voorbeelden zoals *'ba joueurs'* is er sprake van een dubbel meervoud. Opmerkelijk hier is dat dit meervoud in gesproken (standaard) Frans ook niet uitgesproken wordt. Het enkelvoud en meervoud zijn dan homofoon. Bij het laatste voorbeeld van de bovenstaande dataset zijn de woorden niet homofoon. **'Ba bien materials'** zou **'ba bien materiaux'** moeten zijn om als homofoon beschouwd te worden. De zelfstandige naamwoorden worden zowel via een constructie van het Lingála in het meervoud gezet als op de manier van de Franse grammaticale regels. In het geval van de laatste twee voorbeelden wordt het meervoudsprefix **ba-** voor de hele woordgroep geplaatst en geldt het meervoud voor zowel het zelfstandig naamwoord als het adjectief. Er zijn dus veel verschillende mogelijke schrijfwijzen met verschillende regels.

5.3.2. Verbale morfologie

In deze sectie zal ik de verbale morfologie bespreken die bestaat uit subjectsprefixen aan de ene kant en tense- en aspectmorfemen aan de andere kant. Aan de hand van verschillende data zal ik de spellingonzekerheid van de schrijvers aantonen en illustreren.

5.3.2.1. Subjectsprefixen

Het subjectsprefix en andere mogelijke prefixen van het werkwoord zijn een belangrijk onderdeel van de morfologie van het werkwoord. Prefixen in een werkwoord lijken ook de meeste variatie of

spellingonzekerheid te veroorzaken in het spontaan neerschrijven van het Gesproken Lingála. In de meeste gevallen lijken de subjectsprefixen geschreven te worden los van de rest van het werkwoord en worden de subjectsprefixen ook gekoppeld aan andere mogelijke morfemen die de rest van het werkwoord kunnen voorafgaan, opnieuw los geschreven van de rest van het werkwoord. Uit de verschillende datasets kan ik afleiden dat één en hetzelfde werkwoord meerdere spellingswijzen kan hebben. De meeste van deze spellingswijzen worden ook in grote mate gebruikt door de sprekers. De eerste mogelijkheid is het subjectsprefix en andere prefixen die los worden geschreven van de rest van het werkwoord. Als er dan andere werkwoordprefixen aanwezig zijn zoals het prefix **-ko-**, gebruikt om de toekomstige tijd aan te duiden, of het prefix **-zô-**, een prefix om de progressief aan te duiden, worden deze prefixen meestal als één woord geschreven en de rest van het werkwoord als één woord. Hierdoor lijkt het of het om twee verschillende woorden gaat. Het is echter ook mogelijk dat de verschillende prefixen ook als meerdere woorden geschreven worden. De tweede mogelijke spellingswijze is dat alle morfemen als één enkel woord geschreven wordt zoals uitgelegd in sectie 3.3. *Grammaticale aspecten van het Lingála*.

De data voor deze categorieën wordt gehaald uit de verschillende internetbronnen en het corpus ‘Ponsford Discussion Groups’.

Ik zal de subjectsprefixen bespreken door beide spellingswijzen naast elkaar te presenteren en te vergelijken. Voor beide varianten van iedere categorie heb ik iedere keer tegenvoorbeelden aangehaald om te vergelijken uit de verschillende dataverzamelingen gehaald. De volgende datasets tonen opnieuw duidelijk aan dat er spellingonzekerheid bij het neerschrijven van de variëteit Gesproken Lingála.

SP VB	SP – VB
In de constructie ‘SP VB’ wordt het subjectsprefix los geschreven van de rest van het werkwoord. VB duidt hier de basis van het werkwoord aan, <i>verb base</i> .	Deze constructie is gevormd zoals beschreven staat in het theoretisch kader in sectie 3.3. <i>Grammaticale aspecten van het Lingála</i> en zoals het beschreven staat in de grammatica van Meeuwis (2020). Hier

(40.)

- na loba (I3)
na lob – a
1SG zeggen – PRS2
'ik zeg'

- a lobi (I2)
a lob – i
3SG.AN zeggen – PRS1
'hij zegt'

- ba zalaki (PDG)
ba zal – aki
3PL.AN zijn – PST1
'zij waren'

- ba zua (PDG)
ba zu – a
3PL.AN nemen – PST2
'zij nemen'

- a za (I1)
a z – a
3SG.AN zijn - FV
'hij is'

- a kende (I1)
a kend – e

worden alle morfemen aan de rest van het
werkwoord geschreven.

(41.)

- oloba (PDG)
o – lob – a
2SG – zeggen – PRS2
'jij zegt'

- basali (I1)
ba – sal – i
3PL.AN – doen – PRS1
'zij doen'

- bazangi (I1)
ba – zang – i
3PL.AN – ontberen – PRS1
'ze ontberen'

- nakanisi (I1)
na – kanis – i
1SG – denken – PRS1
'ik denk'

- akomisa (I1)
a – kom – is – a
3SG.AN – aankomen – CAUS – PRS2
'hij doet hem aankomen'

- tozonga (I1)
to – zong – a

<p>3SG.AN gaan – PRS1 <i>'hij gaat'</i></p> <p>- to bengaka (I1) to beng – aka 1PL roepen – PST2 <i>'wij riepen'</i></p>	<p>1PL – terugkeren – PRS2 <i>'wij keren terug'</i></p> <p>- aza na (I1) a z – a na 3SG.AN zijn - FV CONN <i>'hij heeft'</i></p> <p>- tozalaki (PDG) to – zal – aki 1PL – zijn – PST1 <i>'wij waren'</i></p> <p>- azalaka (PDG) a – zal – aka 3SG.AN – zijn – PST2 <i>'hij was lang geleden'</i></p> <p>- nazongaki (PDG) na – zong – aki 1SG – terugkeren – PST1 <i>'ik keerde terug'</i></p>
---	---

Bovenstaande schrijfwijzen zijn een combinatie van een subjectsprefix en een werkwoordstam gevolgd door een uitgang. Sommige sprekers schrijven het subjectsprefix los van de rest van het werkwoord. Dit kan mogelijk gerelateerd worden aan de Franse schrijfwijze waarbij persoonlijke voornaamwoorden en werkwoorden elk een woord op zich vormen: het subjectsprefix, in de linguïstiek nochtans beschreven als een gebonden morfeem, wordt in de bovenstaande voorbeelden geïnterpreteerd als een ongebonden persoonlijk voornaamwoord. De voorbeelden in de tweede kolom zijn voorbeelden waarbij het subjectsprefix aan de rest van het werkwoord geschreven wordt. Deze laatste

schrijfwijze is ook deels volgens de grammatica zoals beschreven staat in het theoretisch kader in sectie 3.3. *Grammaticale aspecten van het Lingála*: het gevonden karakter van de subjectsprefixen wordt wél gerespecteerd.

De volgende datasets gaan dieper in op de mogelijke schrijfwijzen van infinitiefvormen van een werkwoord. Ook in dit geval is het mogelijk dat het prefix **ko-** die de infinitief markeert, los geschreven wordt van de rest van het werkwoord.

INF VB	INF – VB
Deze constructie en de volgende hebben betrekking op de infinitiefvorm.	Ook dit is weer de vorm waarmee gewerkt wordt in het theoretisch kader in sectie 3.3. <i>Grammaticale aspecten van het Lingála</i> .
(42.)	(43.)
- ko yoka (I1)	- kozua (I1)
ko yok – a	ko – zu – a
INF horen – FV	INF – nemen – FV
<i>‘horen’</i>	<i>‘nemen’</i>
- ko vivre (I1)	- kosala (I1)
INF leven	ko – sal – a
<i>‘Leven’</i>	INF – doen – FV
- ko kosa (I2)	<i>‘doen’</i>
ko kos -a	- kosolola (PDG)
INF liegen – FV	ko – solol – a
<i>‘liegen’</i>	INF – begrijpen – FV
- ko zua (I2)	<i>‘begrijpen’</i>
ko zu – a	- koloba (PDG)
INF nemen – FV	ko – lob – a

<p><i>‘nemen’</i></p> <p>- ko tika (I2)</p> <p>ko tik – a</p> <p>INF laten – FV</p> <p><i>‘laten’</i></p> <p>- ko gagne (I3)</p> <p>INF winnen</p> <p><i>‘winnen’</i></p> <p>- ko banga (PDG)</p> <p>ko bang – a</p> <p>INF vrezan – FV</p> <p><i>‘vrezan’</i></p>	<p>INF – zeggen – FV</p> <p><i>‘zeggen’</i></p> <p>- kozala (PDG)</p> <p>ko – zal – a</p> <p>INF – zijn – FV</p> <p><i>‘zijn’</i></p> <p>- kolekisa (PDG)</p> <p>ko – lekis – a</p> <p>INF – overdrijven – FV</p> <p><i>‘overdrijven’</i></p> <p>- kokotisa (PDG)</p> <p>ko – kot – is – a</p> <p>INF – binnengaan – CAUS – FV</p> <p><i>‘doen binnengaan’</i></p>
---	--

Bij de infinitiefvorm van het werkwoord komen dezelfde mogelijkheden voor. Het prefix **ko-** dat de infinitief markeert, wordt zowel los van de werkwoordstam geschreven als aan de werkwoordstam. Dit is niet alleen afhankelijk van de schrijver, maar kan ook bij één en dezelfde schrijver variëren in schrijfwijze. Een mogelijke verklaring waarom de schrijver bij de infinitief het prefix **ko-** los zou schrijven van de rest van het werkwoord is dat het een onvervoegde werkwoordsvorm is en dit ‘terug’ gaat interpreteren waarbij de schrijver vertrekt van hoe die vervoegde werkwoorden vormt. Bijvoorbeeld als de schrijver vervoegde werkwoordsvormen wenst te schrijven zoals ‘**a loba**’, wil de schrijver ook consequent zijn bij de infinitief. De schrijver redeneert daarom net zoals bij het subjectsprefix van een vervoegd werkwoord dat het prefix **ko-** van de infinitief los geschreven dient te worden van de rest van het werkwoord.

SP REFL – VB

(44.)

- ozo mitungisa (PDG)
- o – zo mi – tungis – a
- 2SG – PRS.PROG. REFL – storen – FV
- ‘jij bent mij aan het storen’*

SP REFL VB

(46.) (PDG)

- ozo mi tungisa
- o – zo mi
- 2SG – PRS.PROG. REFL.
- tungis – a
- storen – FV
- ‘jij bent mij aan het storen’*

- na se referaki
- na se refer – aki
- 1SG REFL. verwijzen – PST1
- ‘ik verwees naar mij’*

SP – PRS.PROG – REFL – VB

(45.)

- nazomituna (II)
- na - zo – mi – tun – a
- 1SG – PRS.PROG – REFL – vragen – FV
- ‘Ik ben mezelf aan het afvragen’*

De laatste categorie is het subjectsprefix in combinatie met andere prefixen, zoals het morfeem **-zo-** voor de progressief van het Lingála, het reflexieve morfeem **-mi-** van het Lingála en het reflexieve *se* van het Frans. Hier heb je verschillende mogelijkheden. Het subjectsprefix wordt in de eerste twee gevallen los geschreven van de werkwoordstam, maar in het eerste geval wordt het wel nog geschreven aan het prefix **-zo-** dat de progressief indiceert. Het reflexieve **-mi-** dat ook deel uitmaakt van het werkwoord, wordt wel aan de werkwoordstam geschreven. In het tweede geval wordt het subjectsprefix zowel los van enige andere prefixen als van de werkwoordstam geschreven. Bij het derde geval worden juist alle prefixen zowel aan elkaar als aan de werkwoordstam geschreven.

Zoals eerder vermeld hierboven worden de prefixen meestal los geschreven van de werkwoordstam, zeker bij een werkwoord in combinatie met codeswitching. Hier heb ik echter wel enkele uitzonderingen op gevonden in de dataverzameling van Ponsford. Deze voorbeelden tonen aan dat werkwoorden en alle morfemen die betrekking hebben tot het werkwoord ook als één woord geschreven kunnen worden.

<p>(47.) (PDG)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocontinuer o – continuer 2SG – verdergaan <i>‘jij gaat verder’</i> - orepondaka o – repond – aka 2SG – antwoorden – PST2 <i>‘jij had lang geleden geantwoord’</i> - kocausé ko – causé INF – veroorzaken <i>‘veroorzaken’</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - oloba o – lob – a 2SG – zeggen – FV <i>‘jij zegt’</i> - tozalaki to – zal – aki 1PL – zijn – PST1 <i>‘wij waren’</i> - nazongaki na – zong – aki 1SG – terugkeren – PST1 <i>‘ik keerde terug’</i>
---	---

5.3.2.2. Vervoeging van het werkwoord – spelling van de tense- en aspectmorfemen

In dit deel zal dieper ingegaan worden op de vervoegde werkwoorden en hun tense- en aspectmorfemen en hoe deze grafemisch worden weergegeven. Beschouwt de spreker alles als één woord of wordt het opgesplitst door de prefixen/ suffixen af te splitsen? Welke reden zouden sprekers hiervoor kunnen hebben? Subjectsprefixen zijn hierboven besproken, maar ook bij de tense- en aspectmorfemen blijkt er een grote variatie te zitten aan schrijfmogelijkheden omtrent het vervoegen van een werkwoord. Als er over de suffixen gesproken wordt, zijn dit suffixen zoals

-aka, -ákí, -áká, -í, etc. Er zijn evenwel ook tense- en aspectmorfemen die prefixen zijn, zoals **-ko-** voor de futurum en **-zo-** voor de progressief. Met andere woorden, ik zal bespreken hoe vervoegde werkwoorden grafemisch weergegeven worden. In welke mate worden de prefixen en suffixen hieraan toegevoegd? Wordt het werkwoord zelf ook vervoegd geschreven als er gebruik gemaakt wordt van het Franse werkwoord? In deze gevallen verschijnt hetzelfde patroon als de bovengenoemde categorieën van de subjectsprefixen, alle mogelijke combinaties komen voor. Werkwoorden en prefixen worden zowel van als aan elkaar geschreven. Als het gaat om Franse werkwoorden, worden dan de tense- en aspectmorfemen van het Lingála gebruikt of de Franse manier om het werkwoord te vervoegen? Of worden beide schrijfwijzen naast elkaar gebruikt? In dit deel zal ik focussen op de Lingála werkwoorden en Franse werkwoorden die volgens het Lingála vervoegd worden. Een ander deel, verder in deze masterproef, zal de nadruk leggen op het codeswitchen van Lingála prefixen in combinatie met Franse werkwoorden en codeswitching in het algemeen. Alhoewel de subjectsprefixen vaak los geschreven worden van de werkwoordstam, is dit niet het geval voor de tijdsmarkeerders van het Lingála (voornamelijk suffixen). Net zoals bij de prefixen is het verwachte patroon voor de suffixen veel variatie in de verschillende combinaties die gebruikt worden door de sprekers, maar in realiteit is dit niet zo bij de suffixen. Tijdsmarkeerders zoals **-ákí, -áká, -aka, -í,** etc. worden in het algemeen aan de werkwoordstam geschreven. Werkwoorden met enkel morfemen van het Lingála gebruiken voor de tijdsmarkeerders meestal de schrijfwijze die beschreven staat in sectie 3.3. *Grammaticale aspecten van het Lingála*. Als het om codeswitching gaat en de schrijver dus Franse werkwoorden gebruikt is dit vaak niet het geval. De schrijfwijzen lijken namelijk meer te variëren bij codeswitching.

Ten eerste zal ik kijken naar andere mogelijke prefixen die het subjectprefix kunnen volgen. Dit is onder andere het prefix van de progressief, **-zo-**. Het prefix van de progressief volgt op het subjectsprefix en komt voor de rest van het werkwoord. Vanuit de data wijst het erop dat dit prefix **-zo-** zowel aan het subjectprefix en los van de rest van het werkwoord geschreven kan worden als los van het subjectsprefix én los van de rest van het werkwoord. De onderstaande datasets tonen de verschillende spellingswijzen die gebruikt worden bij het neerschrijven van de progressief in het Lingála. In de eerste dataset is het prefix van de progressief aan het subjectprefix geschreven en los van de rest van het werkwoord.

SP – PRS.PROG**VB**

- (48.)
- tozo zela (I1)
to – zo
1PL – PRS.PROG. wachten – FV
‘wij zijn aan het wachten’
 - bozo ndima (I1)
bo – zo
2PL – PRS. PROG. goedkeuren – FV
‘jullie zijn aan het goedkeuren’
 - bozo mona (I1)
bo – zo
2PL – PRS.PROG. zien – FV
‘jullie zijn aan het zien’

- azo sala (I2)
a – zo
3SG.AN – PRS.PROG. werken – FV
‘hij is aan het werken’
- azo kumisa (PDG)
a – zo
3SG.AN.– PRS.PROG. toejuichen – FV
‘hij is aan het toejuichen’

De twee voorbeelden in de volgende dataset illustreren de tweede mogelijkheid. Hier wordt het prefix van de progressief los geschreven van zowel het subjectsprefix als van de rest van het werkwoord. In plaats van één woord, wordt het werkwoord nu in drie woorden geschreven.

SP PRS.PROG VB

- (49.) (PDG)
- o zo zela
o zo zel – a
2SG PRS.PROG. wachten – FV
‘jij bent aan het wachten’
 - na zo pesa
na zo pes – a
1SG PRS.PROG. geven – FV
‘Ik ben aan het geven’

Het volgende prefix die verschillende mogelijke schrijfwijzen blijkt te hebben is het prefix die de toekomstige tijd indiceert, namelijk het prefix **-ko-**. De meest voorkomende schrijfwijzen zijn de schrijfwijzen waar het prefix **-ko-** aan het subjectsprefix geschreven wordt, maar het wordt ook los geschreven van de rest van het werkwoord. De volgende dataset illustreert deze schrijfwijze.

SP – FUT VB

- (50.)
- ako tuna (I1)
a – ko tun – a
3SG.AN. – FUT vragen – FV
‘hij zal vragen’
 - oko zua (I2)
o – ko zu – a
2SG – FUT nemen – FV
‘jij zal nemen’
 - oko mona (I1)
o – ko mon – a
2SG – FUT zien – FV
‘jij zal zien’
 - bako tungola (I1)
ba – ko tungol – a
3PL.AN.– FUT afgesneden.worden – FV
‘zij zullen worden afgesneden’
 - toko meka (I1)
to – ko mek – a
1PL – FUT proberen – FV
‘wij zullen proberen’
 - nako kende (I1)
na – ko kend – e
1SG – FUT gaan – FV
‘ik zal gaan’
 - toko bala (I1)
to – ko bal – a
1PL – FUT trouwen – FV
‘wij zullen trouwen’

Ik heb echter ook een voorbeeld gevonden van een andere mogelijke schrijfwijze. In deze schrijfwijze wordt het prefix **-ko-** los geschreven van het subjectsprefix, maar het wordt wél geschreven aan de rest van het werkwoord. Van dit geval heb ik maar één voorbeeld kunnen vinden in de dataverzameling. Dit lijkt wel eerder een uitzondering op de bovenstaande dataset. We zouden kunnen zeggen dat deze schrijfwijze eerder de minst voorkomende schrijfwijze is.

SP FUT – VB

(51.) (PDG)

- Ba ko – zu – a
3PL.AN FUT – nemen – FV
‘ze zullen nemen’

De twee laatste mogelijke schrijfwijzen zijn compleet tegenovergestelde combinaties van elkaar. De eerste combinatie is een schrijfwijze waar ieder morfeem (voor de werkwoordstam) los van elkaar geschreven wordt. De tweede combinatie is een schrijfwijze waar alle morfemen die betrekking hebben tot het werkwoord aan elkaar geschreven worden en één geheel vormen.

SP FUT VB

(52.)

- a ko koka (PDG)
a ko kok – a
3SG.AN. FUT volstaan – FV
‘hij zal volstaan’
- to ko yebe (I2)
to ko yeb – a
1PL FUT weten – FV
‘wij zullen weten’
- o ko tia (PDG)
o ko ti – a
2SG FUT plaatsen – FV
‘jij zal plaatsen’
- bo ko zanga (I3)
bo ko zang – a

SP – FUT – VB

(53.)

- akozanga (I1)
a – ko – zong – a
3SG.AN. – FUT – terugkeren – FV
‘hij zal terugkeren’
- akolia (I3)
a – ko – li – a
3SG.AN. – FUT – eten – FV
‘hij zal eten’
- akondima (PDG)
a – ko – ndim – a
3SG.AN. – FUT – goedkeuren – FV
‘hij zal goedkeuren’
- ekosila (PDG)
e – ko – sil – a

2PL FUT ontbreken – FV

‘jullie zullen ontbreken’

3SG.INAN. – FUT – eindigen – FV

‘het zal eindigen’

Hierboven werd voornamelijk naar de prefixen en hun verschillende mogelijke schrijfwijzen in relatie met de rest van het werkwoord gekeken, maar als we naar de suffixen van tense- en aspectmorfemen kijken, dan is er niet veel variatie te vinden. De suffixen zijn meestal een indicatie van de tijd en deze tijdsmarkeerders (tense- en aspectmorfemen) worden over het algemeen aan de rest van het werkwoord geschreven. In conclusie kunnen we zeggen dat sprekers veel variatie gebruiken in het neerschrijven van de variëteit Gesproken Lingála, wat de onzekerheid over de spellingswijze duidelijk aantoont.

5.3. Spellingsonzekerheid met betrekking tot andere woordsoorten dan nomina en werkwoorden

Bij andere woordsoorten zoals bijwoorden, persoonlijke voornaamwoorden, voegwoorden, connectief, is er ook veel variatie in schrijfwijze van de woorden. Dit deel gaat dieper in op deze verschillende woordsoorten. De verschillende schrijfwijzen van deze gevallen wijzen vaak op een externe invloed van de Franse spellingsregels, maar tegelijk ook op fonetische spellingskeuzes. Met andere woorden, de data hieronder illustreert de woordvorming door middel van een combinatie van Franse woorden met het gebruik van een fonetische orthografie.

De schrijfwijzen van Franse woorden met een fonetische orthografie komen veel voor bij voegwoorden. Volgende voorbeelden uit het corpus van ‘Ponsford Discussion Group’ en internetdata van de Instagramaccounts illustreren dit.

(54.) (PDG)

Ko / ke / kie / k > ‘que’ ‘dat’

Deze vier verschillende variaties in de schrijfwijzen om ‘*que*’ neer te schrijven, illustreren de spellingsonzekerheid van de sprekers. ‘*Que*’ wordt hier duidelijk op fonetische wijzen neergeschreven in plaats van de Franse spellingswijze te volgen. Een ander voorbeeld van het gebruik van de fonetische orthografie in Franse woorden is het voorbeeld hieronder.

Eske > est-ce que

Deze woorden worden exact neergeschreven hoe de spreker het hoort. Dit is dus een fonetische spellingswijze. Franse constructies lijken vaak op een fonetische wijze geschreven te worden, waarbij er gebruik gemaakt wordt van de grafemen die ook in het Lingála gebruikt worden.

Een andere woordsoort met veel verschillende schrijfwijzen die opvalt in de data, zijn de persoonlijke voornaamwoorden. Hier is veel variatie in de spelling van de woorden.

(55.) (PDG)

- Nayo/ naye - na yo/ na ye voorzetsel + persoonlijk voornaamwoord
- Nga / ngai / ngayi persoonlijk voornaamwoord

‘**Na**’ is een voorzetsel of connectief bij een persoonlijk voornaamwoord en wordt volgens de grammatica van Meeuwis (2020: 97) los van het persoonlijk voornaamwoord geschreven. In realiteit worden deze woorden ook aan elkaar geschreven zoals geïllustreerd wordt in de bovenstaande dataset. Een mogelijke verklaring voor de verschillende schrijfwijze bij een ‘voorzetsel + persoonlijk voornaamwoord’ is dat het gaat om een fonetische spellingswijze die gebaseerd is op de uitspraak.

Het tweede voorbeeld in de dataset is het persoonlijk voornaamwoord ‘**ngai**’. Dit persoonlijk voornaamwoord wordt ook op veel verschillende schrijfwijzen neergeschreven. Volgens de grammatica van Meeuwis (2020: 113) wordt dit als [**ngai**] of soms [**nga**] uitgesproken, maar door sommige sprekers wordt dit ook met het grafeem <y> én/ of het grafeem <i> neergeschreven. Dit is eerder in deze analyse aangehaald in sectie 5.1.2. *Palatale approximant (y) – gesloten klinker (i)*. Ook de spellingswijze <**nga**>, zonder palatale approximant of gesloten klinker op het einde, komt vaak voor in de verschillende databronnen. In de variëteit Gesproken Lingála wordt ‘**ngai**’

vaak als ‘nga’ uitgesproken en zou deze schrijfwijze dan verklaard kunnen worden door een fonetische spellingswijze.

Een andere opvallende schrijfwijze die voorkomt bij persoonlijke voornaamwoorden, voegwoorden, de connectief, bijwoorden, is het gebruik van een weglatingsteken in de spelling van deze woorden. Het weglatingsteken is meestal neergeschreven na het eerste grafeem van het woord.

(56.) (PDG)

- B’ango	bango	persoonlijk voornaamwoord
- Y’ango	yango	persoonlijk voornaamwoord
- Y’a	ya	connectief
- Sik’oyo	sikoyo	bijwoord
- O’yoo	oyo	demonstratief

(57.) (I2)

- N’a	na	voegwoord
-------	----	-----------

Volgens de grammatica van Meeuwis (2020: 97, 113, 120) worden de woordsoorten persoonlijk voornaamwoord, connectief, demonstratief, etc. volgens de schrijfwijze van de tweede kolom geschreven. Een verklaring voor de weglatingstekens in de schrijfwijze van de eerste kolom is mogelijk ook te vinden in de Franse spellingsregels. De Franse spelling maakt namelijk sterk gebruik van weglatingstekens en dit kan door sommige sprekers misschien opgenomen worden in hun spellingswijze van het Lingála. Ze kunnen denken dat het grote gebruik van weglatingstekens in het Frans, betekent dat dit ook zo moet in het Lingála.

5.4. Spellingsonzekerheid in codeswitching tussen Lingála en Frans

Het laatste deel van de analyse is de spellingsonzekerheid in codeswitching tussen Lingála en Frans. Lingála is niet het enige zonder vaste spellingswijzen. Codeswitching heeft ook geen vaste spellingswijzen wat kan leiden tot onzekerheid bij het neerschrijven van Lingála – Frans.

Codeswitching is ook geen concept die op exact dezelfde wijze door iedere spreker wordt uitgevoerd, dus de schrijfwijzen zullen ook variëren.

Eerder in sectie 5.3.1. *Nominale morfologie* werd er al data gepresenteerd die codeswitching includeerde. In deze sectie zal dit uitgebreid worden en voornamelijk aandacht gegeven worden aan codeswitching tussen Lingála en Frans in werkwoorden. Het codeswitchen van werkwoorden tussen Lingála – Frans is een constructie waarbij er een Franse werkwoordstam is die omgeven wordt door affixen van het Lingála. Dit is de meest voorkomende constructie in het Lingála – Frans. Er worden Franse werkwoorden geïntroduceerd in het werkwoordstelsel van het Lingála.

Zoals eerder vermeld in sectie 5.3.1. *Nominale morfologie*, wordt het meervoudsprefix **ba-** vaak los geschreven van de kern van het zelfstandig naamwoord. Dit is hetzelfde geval bij woorden met codeswitching tussen Lingála en Frans. Het Lingála is een taal die aan codeswitching doet op een intersententieel niveau en zelfs verder dan intersententiële codeswitching. Intersententieel, zoals eerder uitgelegd in sectie 3.3.5. *Codeswitching*, betekent dat de spreker binnen één en dezelfde zin verandert van code (MacSwan, 2013). In het Lingála gaat het zelfs zo ver dat sprekers binnen één en dezelfde woordconstructie veranderen van code.

Ten eerste zal ik dit illustreren aan de hand van de nominale voorbeelden. Hier wordt het meervoudstelsel van het Lingála gebruikt in combinatie met een Frans zelfstandig naamwoord. De meeste data die ik hierover gevonden heb, is data waarin het meervoudsprefix **ba-** los geschreven wordt van de rest van het werkwoord. Enkele voorbeelden hiervan zijn de volgende uit sectie 5.3.1. *Nominale morfologie*.

Het zelfstandig naamwoord kan ofwel enkelvoudig zijn, ofwel kan het zelfstandig naamwoord meervoudig zijn, waarbij het de Franse grammaticaregels volgt. In het tweede geval wordt het meervoud tweemaal aangeduid. De eerste keer door het meervoudsprefix **ba-** van het Lingála die het zelfstandig naamwoord voorafgaat én voor andere prefixen geplaatst wordt. Dit kan ervoor zorgen dat er tweemaal hetzelfde aangeduid wordt, namelijk een meervoud. Het gebruik van twee meervoudsvormen zou dan gezien kunnen worden als een vorm van *prefix stacking* in codeswitching (zie sectie 3.3.3.2. *Prefix stacking*).

(58.) (I1)

Prefix ba- + enkelvoudige vorm

ba *chauffeur*

‘*chauffeurs*’

ba *image*

‘*beelden*’

(59.) (I1)

Prefix ba- + meervoudige vorm

ba *videos*

‘*video*’s’

ba *joueurs*

‘*spelers*’

Deze constructies kunnen nog complexer worden door het gebruik van adjectieven. Deze theorie is in sectie 5.3.1. *Nominale morfologie* ook al eens vermeld. Hieraan zou ik graag het volgende willen toevoegen. De constructie van een Frans zelfstandig naamwoord en een Frans adjectief in combinatie met het meervoudsprefix **ba-** van het Lingála, wordt op verschillende wijzen gebruikt. Het prefix **ba-** kan vóór de hele woordgroep geplaatst worden die beide in de enkelvoudige vorm staan, zoals het volgende voorbeeld.

(60.) (I1)

ba *soeur congolaise*

‘*Congolese zussen*’

Het zelfstandige naamwoord kan ook als enig deel van de woordgroep in het meervoud staan, maar met het meervoudsprefix **ba-** voorafgaand aan de woordgroep. De volgende data illustreert deze constructie.

(61.) (I1)

ba *beau* *frères*

‘*mooie broers*’

Ten derde heb ik ook data gevonden waarin het meervoudsprefix **ba-** vóór ieder deel van de woordgroep geplaatst wordt, zoals het volgende voorbeeld.

(62.) (PDG)

ba *prof* **ba** *jaloux*
'jaloerse proffen'

In ieder voorbeeld in de bovenstaande datasets lijkt het meervoudsprefix los geschreven te worden van het zelfstandig naamwoord of adjectief. Uitzonderingen op dit patroon heb ik niet kunnen vinden. Dus in het algemeen zou ik stellen dat het meervoudsprefix los geschreven wordt van woordgroepen, zelfstandige naamwoorden en adjectieven in constructies met codeswitching.

Ten tweede zal ik verder ingaan op codeswitching in werkwoorden tussen Lingála en Frans. Ook voor deze data over werkwoorden heb ik verschillende categorieën met verschillende mogelijke werkwoordconstructies opgesteld. Het eerste wat opvalt in deze data, zijn de prefixen. Net zoals in de nominale morfologie lijken de prefixen over het algemeen niet geschreven te worden aan de rest van het werkwoord. Hierop heb ik echter wél enkele uitzonderingen gevonden zoals eerder geïllustreerd in sectie 5.3.2. *Verbale morfologie*. De voorbeelden die dit illustreren zijn de volgende:

(63.) (PDG)

- Ocontinuer
'jij gaat verder'
- Orepondaka
'jij reageerde'
- kocausé
'veroorzaken'

Deze voorbeelden bewijzen dat prefixen in combinatie met codeswitching in realiteit ook echt aan de rest van het werkwoord geschreven worden, ook al lijkt dit zelden te gebeuren. Prefixen die los van de rest van het werkwoord geschreven worden, zoals geïllustreerd op de pagina's die volgen, is een constructie die veel frequenter voorkomt.

De eerste dataset die werkwoorden zijn werkwoorden die gesitueerd zijn in het heden, dit wordt echter niet aangegeven door een tijdsmarkeerder of tense- en aspectmorfemen, zoals gedaan wordt bij werkwoorden met enkel morfemen van het Lingála. Deze schrijfwijze bevat enkel een subjectsprefix en het Franse werkwoord. In het algemeen worden deze twee morfemen los geschreven van elkaar op enkele uitzondering na, zoals in dataset (63.) aangetoond werd.

Prefix + Franse werkwoord in INF-vorm

SP VB

(64.) (PDG)

na <i>comprendre</i>	<i>'ik begrijp'</i>
o <i>comprendre</i>	<i>'jij begrijpt'</i>
na <i>informer</i>	<i>'ik informeer'</i>

(65.) (I2)

ba <i>supporter</i>	<i>'ze supporteren'</i>
ba <i>comprendre</i>	<i>'ze begrijpen'</i>

In het heden wordt er op geen enkele manier de tijd geïndiceerd, maar enkel de infinitiefvorm van het Franse werkwoord. Een mogelijke verklaring waarom deze los geschreven worden van elkaar, is dat het een invloed kan zijn vanuit het Frans. In het Frans worden de persoonlijke voornaamwoorden niet aan de werkwoordstam geschreven, maar zijn ieder een woord op zich. Dit is natuurlijk geen waterdichte verklaring, want deze combinatie komt ook deels voor bij werkwoordcombinaties waar ieder morfeem volledig Lingála is. Hetzelfde gebeurt met andere prefixen die tijd indiceren en het subjectsprefix volgen. Dit kan beide de toekomst als de progressief inhouden.

SP – FUT/ PRS.PROG. VB

(66.) (I1)

bako *répondre* 'ze zullen antwoorden'

bako *traduire* 'ze zullen vertalen'

nazo *comprendre* 'ik ben aan het begrijpen'

(67.) (PDG)

bazo *tomber* 'ze zijn aan het vallen'

bazo *confondre* 'ze zijn aan het verwarren'

Zoals verder in deze masterproef vermeld zal worden, en ook in de theorie van Makengo (2018), wordt de infinitiefvorm van het Franse werkwoord gebruikt om het heden te indiceren. Dit is niet altijd het geval. Sommige sprekers gebruiken de vervoeging van het Franse werkwoord in combinatie met prefixen van het Lingála om het heden aan te duiden.

Prefix + Franse werkwoord in de vervoegde vorm volgens de Franse grammaticaregels

(68.) (PDG)

ba *cries* 'ze roepen'

ba *chant* 'ze zingen'

o *trouve* 'jij vindt'

(69.) (I2)

ba *injure* 'ze zijn verwond'

Ook hier wordt het subjectsprefix los geschreven van de rest van het werkwoord. Franse werkwoorden worden ook gebruikt in combinatie met suffixen die tense- en aspectmorfemen indiceren, bijvoorbeeld **-ákí, -áká**, etc. Deze voorbeelden komen minder voor, maar zijn er wel nog steeds.

Prefix + Franse werkwoordstam met een Lingála tense- en aspectmorfemen (-ákí, -áká, etc.)

(70.) (PDG – I1)

ba discutaka

'ze discussieerden'

ba soufraka

'ze leden'

na se referaki

'ze verwezen'

Alhoewel de prefixen hier nog steeds los geschreven worden van de rest van het werkwoord, worden suffixen wél aan de werkwoordstam geschreven. Het Franse werkwoord wordt dan niet meer in de infinitiefvorm weergegeven, maar de kern van het Franse werkwoord zonder uitgang *-er, -ir* of *-re*. In het derde voorbeeld wordt de reflectief van het Franse werkwoord zelfs nog tussen het subjectsprefix en de rest van het werkwoord geplaatst geplaatst. Hier kan het los schrijven van het subjectsprefix zeker gelinkt worden aan de zinsconstructie van het Frans, waarbij het persoonlijk voornaamwoord in meeste gevallen voor het werkwoord geplaatst worden en een woord op zich vormt. Persoonlijke voornaamwoorden worden in het Frans niet aan het werkwoord geschreven.

Ten laatste lijkt er ook verwarring te bestaan tussen het gebruik van de infinitiefvorm, eindigend op *-er* en een uitgang van het participium op *-é*. In uitspraak maakt dit inderdaad niets uit, maar dit toont wel de onzekerheid in schrijfwijze bij de sprekers. Dit zou dan eerder kunnen wijzen op een

fonetische spellingswijze bij sprekers van het Lingála. Deze klanken grafemisch weergegeven is voor sprekers van het Lingála dan mogelijks logischer door middel van <é> dan <er>.

(71.) (II)

bozo raté *‘jullie zijn aan het falen’*

bazo commenté *‘zij zijn aan het opmerken’*

eko libéré *‘het zal bevrijd worden’*

In conclusie kunnen we zeggen dat codeswitching tussen Lingála – Frans veel onzekerheden kent en veel verschillende mogelijke spellingswijzen. Sommige spellingswijzen komen wel overeen met spellingswijzen waarbij enkel morfemen van het Lingála betrokken zijn, zoals het los schrijven van prefixen. Prefixen worden echter wel niet aan zelfstandige naamwoorden geschreven bij codeswitching met het Frans. In deze gevallen worden ze los enkel los van elkaar geschreven wat niet het geval is met enkel morfemen van het Lingála. Er zijn dus zowel gelijkenissen als verschillen tussen codeswitching en geen codeswitching.

6. SPELLINGSDENKERS EN HUN VOORSTELLEN

Zoals eerder vermeld bestaan er geen officiële en uniforme spellingsregels voor het Lingála. Dit is voornamelijk een gesproken taal, maar wordt ook neergeschreven. Dit gebeurt echter spontaan. Als gevolg is er veel variatie in de schrijfwijzen die mensen toepassen als ze Lingála gaan neerschrijven. In het verleden zijn er dan ook taaldenkers geweest die wel een vaste set regels hebben proberen voorstellen over hoe Lingála best zou moeten worden geschreven. In deze sectie zal ik enkele spellingsdenkers en de voorstellen die zij gedaan hebben over de spelling van het Lingála, bespreken. Ik zal met name de voorstellen van Louis B. De Boeck (1952), Van Everbroeck (1969), Bulcke (s.d. [1987]), Makengo (2018) en A. Breyo (2018) behandelen. Iedere spellingsdenker heeft een eigen idee over hoe de spellingsregels van het Lingála zouden moeten zijn. In de bachelorproef voorafgaand aan deze masterproef heb ik vier spellingsdenkers onder hen, namelijk Louis B. De Boeck (1952), Bulcke (s.d. [1987]), Makengo (2018) en A. Breyo (2018), al kort geïntroduceerd. Nu zal ik verder ingaan op hun voorstellen over hoe Lingála zou geschreven moeten worden en welke spellingsregels zij hiervoor voorstellen en zou er ook nog iemand aan toevoegen, namelijk Van Everbroeck (1969). Het is interessant te observeren hoe linguïsten over tijd dachten over de spellingswijzen van het Lingála. Wanneer er in deze sectie over spellingsregels gesproken wordt, dan wil ik duidelijk maken dat dit gaat over spellingswijzen voor woorden met enkel en alleen morfemen van het Lingála. Deze spellingsvoorstellen van deze linguïsten is niet toepasbaar op woorden waarbij er codeswitching is tussen Lingála en Frans.

6.1. Louis B. De Boeck

Louis B. De Boeck publiceerde zijn boek over het Lingála in 1952. De volgende informatie is gebaseerd op deze publicatie. In de introductie van ‘*Manuel de Lingala: tenant comte du langage parlé et du langage littéraire*’ van Louis B. De Boeck (1952), heeft hij het zowel over de variëteit Gesproken Lingála als over de variëteit Geschreven en literair Lingála. Van beide variëteiten bespreekt hij de grammatica. Voor het geschreven Lingála, de variëteit die in mijn masterproef van belang is, doet hij ook enkele spellingsvoorstellen. De gevonden spellingsvoorstellen die ik hieronder verder bespreek, zijn voornamelijk gefocust op de fonologie en tonologie in het Lingála.

In ‘*Manuel de Lingala*’ gaat Louis De Boeck (1952) uit van een zeven klinkersysteem (/i/ - /e/ - /ɛ/ - /a/ - /u/ - /o/ - /ɔ/) voor de variëteit Gesproken Lingála zelf, maar voor de variëteit Geschreven Lingála stelt hij voor om in de spelling geen grafemisch onderscheid te maken tussen /e/ - /ɛ/ en /o/ - /ɔ/. Hierdoor gebruikt hij eerder vijf klinkergrafemen, hoewel hij zich er wel bewust is van het feit dat de taal zeven klinkerfonemen heeft. Hij is dus van oordeel dat moedertaalsprekers het grafemisch onderscheid niet nodig hebben om een tekst correct te kunnen lezen.

Als we kijken naar de tonologie volgens L. B. De Boeck (1952), dan stelt hij voor om bepaalde tonen wel degelijk te schrijven: hij schrijft de hoge tonen neer door ze te markeren met een kuut (accent aigu), terwijl de lage tonen ongemarkeerd blijven.

Prenasalisatie in een woord – initiële positie komt volgens de Boeck (1952) enkel voor in sommige omgevingen, namelijk prenasalisatie voorgaand bij stemhebbende consonanten in woorden zoals,

(72.) LDB

mbúla ‘*regen*’

ndáko ‘*huis*’

nzeté ‘*boom*’

Stemloze consonanten daarentegen worden niet voorafgegaan door een nasaal zoals <n> of <m>. Daarom schrijft hij ze ook niet. Enkele voorbeelden hiervan zijn;

(73.) LDB

sósó ‘*kip*’

pé ‘*en, ook*’

kíngó ‘*nek*’

Ten laatste wordt er grafemisch meestal geen onderscheid gemaakt tussen lange en korte klinkers, enkel door accenten te plaatsen (De Boeck, 1952: 9 – 10). Als de schrijver dubbele klinkers schrijft heeft dit meestal een semantische of grammaticale waarde volgens L. B. De Boeck (1952).

(74.) LDB

yě of yeé ‘hem’

bóoka malamu ‘luister goed’

6.2. Joel Makengo

De spellingsregels die Makengo (2018) in ‘*Pensée faux bore*’ voorstelt, kunnen als volgt samengevat worden.

In vervoegde werkwoorden stelt hij voor het subjectsprefix los te schrijven, evenals het prefix **ko-** van de infinitief. Hiervan geeft Makengo (2018: 9) als voorbeelden; ‘*na koma maître*’, ‘*esi ba pegna nga*’, ‘*ko timbisa*’, etc. Dit geldt ook voor andere prefixen die aan de werkwoordstam voorafgaan. Een voorbeeld hiervan is **-ko-** als aanduiding voor de toekomstige tijd. Dit wordt voornamelijk gedaan bij geleende werkwoorden uit het Frans wanneer het gaat om twee klinkers die elkaar volgen. Hier probeert hij het te vermijden dat het subjectsprefix en het werkwoord aaneen geschreven worden, bijvoorbeeld ‘*na éviter ye*’ en niet ‘*naéviter ye*’ (Makengo, 2018: 10) of ‘*ba ko opérer ye*’ in plaats van ‘*bakoopérer ye*’ (Makengo, 2018: 11). Makengo (2018) opteert hier om het Franse werkwoord in de infinitiefvorm te laten, aangezien de tijdsaanduidingen van het Lingála ook behouden worden zoals **-ko-**; **-ákí**; **-áká**; etc. Enkel een subjectsprefix gevolgd door een infinitief representeert het heden. ‘*Ba rêver ye de loin*’ (Makengo, 2018: 11) zou dan de correcte vorm zijn volgens Makengo (2018) en niet ‘*Ba rêvé ye de loin*’, waarbij het Franse werkwoord vervoegd wordt in het participium. Suffixen die de tijd indiceren worden wel vast geschreven aan de werkwoordstam, want deze suffixen zorgen meestal niet voor gecompliceerde vormen, aangezien het Franse werkwoord in de infinitiefvorm blijft. Behalve bij werkwoorden met een infinitiefvorm die eindigt op *-re* zou dit wel een complicatie kunnen vormen, bijvoorbeeld ‘*comprendre*’, ‘*apprendre*’ etc. In deze gevallen moet de infinitiefvorm niet behouden worden volgens Makengo (2018). Enkele voorbeelden hiervan zijn de volgende (Makengo, 2018: 11); ‘*a apprenaka*’, ‘*na reconnaissaki ye*’, etc. Ten laatste wil ik ook nog de werkwoorden die op *-ger* eindigen benadrukken. Hier geeft Makengo (2018) de voorkeur aan de Franse spellingsregels waarbij ‘*a mangeáká*’ geschreven wordt in plaats van ‘*a mangáká*’ (Makengo, 2018: 11). De

reden waarom Makengo (2018) dit voorstelt is omdat hij wil vermijden dat [g] als een velaire stop wordt uitgesproken eerder dan als een postalveolaire fricatief. Dit wordt vermeden doordat de [g] wordt gevolgd door <e>. Hier worden dus de Franse spellingsregels gevolgd om een incorrecte uitspraak te vermijden.

Bij de zelfstandige naamwoorden, en in grote mate dan bij codeswitching, verkiest Makengo (2018: 13) om de nominale prefixen van het Lingála los te schrijven van het Franse nomen. Zo beschrijft hij het gebruik van het prefix **ba-** gevolgd door een enkelvoudige vorm van een Frans zelfstandig naamwoord. Het Franse grafemische meervoud op <s> of <x> valt hier dan weg, bijvoorbeeld ‘*a payer ba car na magasin oyo*’ - ‘hij kocht auto’s in deze winkel’. Er wordt dus geen gebruik gemaakt van een dubbel meervoud door het Franse zelfstandige naamwoord ook volgens de Franse regels in het meervoud te zetten.

Soms kan een bepaalde klank op verschillende manieren neergeschreven worden, en gebruiken schrijvers verschillende spellingswijzen. Volgens Makengo (2018: 14) is dit het geval bij de klank <i>. De volgende grafemen kunnen gebruikt worden bij het neerschrijven van de klank, <e>, <ee>, <ea>, <i>. Makengo (2018) zelf geeft hier de voorkeur om in de spelling van de Lingála woorden <e> te gebruiken.

Met zijn werk ‘*Pensée faux bore*’ (2018) hoopte Makengo het debat over Lingála en de spellingsregels van het Lingála te openen.

6.3. Michel Bulcke

De derde spellingsdenker die ik zal bespreken, is Michel Bulcke (s.d. [1987]). In zijn werk ‘*Le Lingala Courant: Esquisse de grammaire*’ (s.d. [1987]) beschrijft Bulcke voornamelijk hoe de verschillende vormen van Lingála gebruikt worden/ werden. Bulcke bespreekt verschillende variëteiten van het Lingála, namelijk het literaire Lingála, het “standaard” Lingála en het huidige Lingála.

Als we kijken naar de fonologie die gebruikt wordt door Bulcke in ‘*Le Lingala Courant*’ (s.d. [1987]), is het duidelijk dat Bulcke het zeven klinkersysteem (/i/ - /e/ - /ɛ/ - /a/ - /u/ - /o/ - /ɔ/) gebruikt om het Lingála neer te schrijven. Volgens Bulcke (s.d. [1987]) worden twee klinkers ook

niet achter elkaar geplaatst tenzij het om diftongen gaat, zoals in *mai*, *ngai*, *bomoi*, etc. Daarnaast beschrijft Bulcke (s.d. [1987]) ook de klinkerharmonie in het Lingála. Klinkerharmonie wil zeggen dat als de eerste klinker in het woord een open klinker is, dat de volgende klinkers in het woord ook open klinkers moeten zijn. Bulcke (s.d. [1987]) legt hier de nadruk op de klinkers /e/ - /ɛ/ en /o/ - /ɔ/. De klinkers /e/ en /o/ zijn meer gesloten klinkers ten opzichte van de klinkers /ɛ/ en /ɔ/. De grafemen < ɛ > en < ɔ > worden wel niet altijd gebruikt in de variëteit geschreven taal door moedertaalsprekers. Volgens Bulcke (s.d. [1987]) wordt de prenasalisatie van stemloze consonanten niet meer gebruikt in de geschreven taal, enkel bij bepaalde uitzonderingen zou het wel geschreven worden. Enkele voorbeelden hiervan zijn de volgende; *nyonso*, *nkoto*, *nkusu*, *mpaka*, etc.

Volgens Bulcke zouden bepaalde tonen wel gemarkeerd moeten worden. In '*Le Lingala Courant*' (s.d. [1987]) worden enkel de hoge tonen gemarkeerd door een kuut (accent aigu) en de lage tonen blijven ongemarkeerd. Bulcke geeft wel de opmerking dat moedertaalsprekers zowel lage als hoge tonen meestal niet schrijven.

De morfologie volgens Bulcke (s.d. [1987]) zal ik kort bespreken. Als we kijken naar de morfologie in '*Le Lingala Courant*' (s.d. [1987]) worden de prefixen bij zelfstandige naamwoorden aan het zelfstandig naamwoord geschreven en alle mogelijke prefixen en suffixen (subjectsuffixen, reflexief, tense- en aspectmorfemen) van een werkwoord worden aan de rest van het werkwoord geschreven, niets wordt los van de werkwoordstam of van het nomen geschreven. Bulcke (s.d. [1987]) is zich wel bewust van de wijde variëteiten die gebruikt worden door moedertaalsprekers wanneer ze het Lingála neerschrijven en duidt de lezer hier ook op.

6.4. Alexander Breyo

Het boek van Alexander Breyo (2018) '*Je me débrouille en Lingala*' bestaat uit veertien verschillende woordenlijsten op basis van verschillende thema's (lichaam, familie, dorp, eten, objecten, vormen, posities en kleuren, nummers en verschillende expressies). In het voorwoord wordt vermeld dat de meeste mensen het moeilijk vinden om een taal te leren schrijven door middel van academische alfabetten. Een taal wordt uiteindelijk vooral gebaseerd op het regelmatige gebruik van de dagelijkse woordenschat, daarom is dit net zoals bij de Boeck eerder

gebaseerd op het praktische en gericht op nuttige woordenschat die bruikbaar is in het dagelijkse leven (Breyo, 2018). In de spellingsvoorstellen die A. Breyo (2018) maakt in zijn boek, zijn er toch enkele opmerkelijke gevallen. Deze spellingswijzen duiden vooral op invloeden vanuit het Frans. A. Breyo (2018) stelt voor om het Lingála neer te schrijven volgens de logica van de Franse spelling. Alle voorbeelden die volgen in de onderstaande datasets zijn afkomstig uit het werk van A. Breyo (2018) *‘Je me débrouille en Lingála’*. De meeste spellingsregels die verschillen van grammatica uitgelegd in sectie 3.3. *Grammaticale aspecten van het Lingála* zijn bijdragen vanuit de Franse taal met betrekking op de uitspraak van het woord.

- Dubbele <s> na een korte klinker

Volgens Breyo (2018) is het nodig om na een korte klinker een dubbele <s> te schrijven. Hij stelt dit voor om te vermijden dat een enkele <s> zou uitgesproken worden als een stemhebbende alveolaire fricatief. In het Frans staat het enkele grafeem <s>, bijvoorbeeld in *poison* ‘vergif’, immers voor deze stemhebbende alveolaire fricatief, en wordt voor de stemloze het dubbele grafeem <ss> geschreven, zoals in *poisson* ‘vis’. Het verschil in uitspraak kan dus voor een verschil in betekenis zorgen.

(75.) (BR)

○ <lomposso>	<i>‘de huid’</i>
○ <misso>	<i>‘de ogen’</i>
○ <mossapi>	<i>‘de vinger’</i>
○ <massouba>	<i>‘de urine’</i>
○ <kossoundola>	<i>‘verlaten’</i>
○ <lininissi>	<i>‘venster’</i>
○ <mbissi>	<i>‘vis’</i>
○ <lôssô>	<i>‘rijst’</i>
○ <kokanissa>	<i>‘denken’</i>

- Het grafeem <ou> voor de klank [u]

Het gebruik van het grafeem <ou> voor de klank [u] is ook een opvallend grafemisch verschil in spellingswijze. In dit geval kan de klank [u] grafemisch neergeschreven worden als <ou> om incorrecte uitspraken te vermijden. Een mogelijke verklaring hiervoor is ook een invloed vanuit Franse spellingswijzen.

(76.) (BR)

○ <soupou>	‘saus’
○ <soukali>	‘suiker’
○ <moungoua>	‘zout’
○ <sandoukou>	‘koffer’
○ <boukou>	‘boek’
○ <kolouka>	‘zoeken’
○ <mobou>	‘jaar’
○ <kofouta>	‘betalen’

- In sommige gevallen voegt hij na de [g] klank het grafeem <u> toe.

Het grafeem <u> achter de klank [g] schrijven is opnieuw een manier van Breyo (2018) om te vermijden dat de <g> uitgesproken zou worden als een stemhebbende alveolaire fricatief eerder dan als een stemhebbende velaire stop. Hier ondergaan de spellingswijzen van Breyo opnieuw de invloed van de logica van de Franse spellingsregels.

(77.) (BR)

○ <ngoungui>	‘mug’
○ <ekangue>	‘hyena’
○ <abangui>	‘hij is bang’
○ <agangui>	‘hij schreeuwt’
○ <ndengué>	‘wijze, manier’
○ <elongui>	‘gezicht’

Let op, dit gebeurt enkel in bepaalde omgevingen. In de bovenstaande voorbeelden wordt de geprenasaliseerde [g] gevolgd door een voorste klinker (een klinker die vooraan in de mond wordt uitgesproken, [i] – [e] – [ɛ]). Als de klank [ŋ] gevolgd wordt door een achter- of midden – klinker (dit wil zeggen dat deze klinkers eerder achteraan in de mond worden uitgesproken, [a] – [o] – [ɔ] – [u]), dan laat hij het grafeem <u> na de [ŋ] weg. Hierdoor krijg je soms verschillen wanneer het werkwoord wordt neergeschreven. Een werkwoord waarvan de stam eindigt op [ŋ] zal bij Breyo (2018) in de infinitiefvorm nooit een extra grafeem <u> krijgen, maar afhankelijk van de vervoegde tijd zal dit veranderen. De volgende dataset toont voorbeelden waarbij er geen extra grafeem <u> wordt neergeschreven.

(78.) (BR)

- <nkingo> ‘*nek*’
- <kolinga> ‘*houden van*’
 - OPGELET!
 - <nalingui yo> ‘*ik hou van jou*’
 - <nakolinga yo> ‘*ik zal van jou houden*’
- <kofinga> ‘*beledigen*’
 - OPGELET!
 - <nafingui yo té> ‘*ik heb jou niet beledigd*’
- <llifoungola> ‘*sleutel*’

- Gebruik van de grafemen <i> en <y> in plaats van <i>.

Het laatste voorbeeld waarop ik wil wijzen is het gebruik van grafemen zoals <i> en <y> in plaats van <i>. Breyo (2018) stelt het gebruik van de eerste twee grafemen (<i> en <y>) voor om te vermijden, opnieuw volgens de logica van de Franse spellingsregels, dat het grafeem <i> samen met de voorafgaande klinker geïnterpreteerd zou worden als één enkel klinkerfoneem ([ɛ]) of als de diftong ([ua]). De volgende dataset toont voorbeelden hiervan uit het werk van Breyo (2018).

(79.) (BR)

- <biley> ‘*voedsel*’
- <mai> ‘*water*’
- <may> ‘*fruitsap*’
- <boy> ‘*honing*’
- <ngay> ‘*ik*’

In deze laatste voorbeelden wordt het gebruik van <y> en <i> verkozen over het gebruik van <i>. Dit is echter enkel zo in posities waar een klinker gevolgd wordt door <i>. <i> wordt in de spelling volgens Breyo (2018) wel nog steeds gebruikt, maar niet als <i> een andere klinker volgt.

6.5. R. Van Everbroeck

De laatste taaldenker die ik zal bespreken is R. Van Everbroeck. In de bachelorproef was deze taaldenker nog niet geïntroduceerd, maar in deze masterproef zal ik Van Everbroeck toch toevoegen aan de lijst met taaldenkers van het Lingála. In zijn boek ‘*Le Lingala parlé et écrit*’

(1969) beschrijft R. Van Everbroeck het Lingála als zowel een Gesproken variëteit als een geschreven variëteit van de taal, ook wel “*le beau Lingala*” (Van Everbroeck, 1969: 166) genoemd volgens Van Everbroeck.

Van Everbroeck gebruikt in ‘*Le Lingala parlé et écrit*’ (1969) het zeven klinkersysteem (/i/ - /e/ - /ɛ/ - /a/ - /u/ - /o/ - /ɔ/), bijvoorbeeld in het woord nɔ́k ɔ́ (‘*nonkel*’) of het woord l ɛ́ki (‘*jongere broer of zus*’). De grafemen /ɛ/ en /ɔ/ worden namelijk vaak vervangen door de grafemen /o/ en /e/ in het neerschrijven van het Lingála, ook al zijn de eerste twee eerder open klinkers en de laatste twee eerder gesloten klinkers. Hierdoor wordt er opnieuw gebruik gemaakt van een vijf klinkersysteem (/i/ - /e/ - /a/ - /u/ - /o/) in plaats van een zeven klinkersysteem.

Zoals eerder vermeld in deze masterproef worden er meestal geen tonen gemarkeerd door moedertaalsprekers, maar volgens Van Everbroeck zouden de hoge tonen gemarkeerd moeten worden. Hij stelt dit voor omwille van de meest voorliggende reden, namelijk om te vermijden dat er ambiguïteit ontstaat omtrent de betekenis van de geschreven woorden. In de variëteit Gesproken Lingála is het mogelijk om het onderscheid te hoor, terwijl dit niet mogelijk is in de variëteit Geschreven Lingála om verschillende tonen te horen.

Volgens Van Everbroeck (1969) werd de prenasalisatie van stemloze consonanten op dat moment ook niet meer neergeschreven, terwijl dit verder in het verleden wel nog werd gedaan. Ten laatste zal ik kort de morfologie volgens Van Everbroeck (1969) bespreken. Voor de morfologie heb ik dezelfde patronen zoals bij Bulcke (s.d. [1987]) geobserveerd. Het gaat hier om de prefixen van de zelfstandige naamwoorden en affixen bij werkwoorden. Bij zelfstandige naamwoorden worden de prefixen aan het zelfstandig naamwoord geschreven en bij werkwoorden worden alle affixen (dit wil zeggen, subjectsmarkeerders en andere prefixen en tense- en aspectmorfemen) aan de rest van het werkwoord geschreven.

7. CONCLUSIE

Niet voor alle talen in de wereld is er een standaardvariëteit ontwikkeld. Dit betekent ook dat er geen vaste of normatieve spellingsregels zijn ontwikkeld. Wanneer moedertaalsprekers hun taal toch willen neerschrijven, worden ze geconfronteerd met de onzekerheid die leidt tot verschillende schrijfwijzen tussen verschillende sprekers of zelfs binnen de tekst van één en dezelfde spreker. In sectie 1 is het onderzoek/ literatuurstudie over het spontaan neerschrijven van niet – gestandaardiseerde variëteiten grotendeels gebaseerd op het onderzoek van Hilde, Vandekerckhove en Daelemans (2018; 2019; 2020). Zij hebben onderzoek gedaan naar de verschillende factoren die invloed kunnen hebben op het neerschrijven van een taal of taalvariëteit zonder uniforme normatieve spellingsregels. Hier werd gekeken naar de sociale klasse, leeftijd, omgeving, geslacht, etc. Het onderzoek werd uiteengezet op basis van de drie principes van Androutsopoulos (2000), namelijk het principe van spraak, het principe van beknoptheid en het principe van de expressieve compensatie.

Het spontaan neerschrijven van een taal of variëteit zonder spellingsregels is voornamelijk terug te vinden in informeel taalgebruik zoals sociale media, sms, etc. Sprekers beslissen op het moment zelf hoe ze de woorden neerschrijven. Toch zijn er vaak bepaalde impliciete patronen te herkennen, afhankelijk van de externe factoren of invloeden. Deze masterproef heeft het neerschrijven van de variëteit het Gesproken Lingála van Kinshasa besproken. Zoals in de inleiding van deze masterproef vermeld staat, bestaan er verschillende variëteiten van het Lingála, zoals het “Geschreven Lingála” en het “Gesproken Lingála”. Het Geschreven Lingála is echter ontwikkeld door missionarissen van Scheut met de bedoeling om gebruikt te worden voor literaire doeleinden en is een variëteit die niet of nauwelijks verstaan wordt door moedertaalsprekers van het Lingála van Kinshasa.

In deze masterproef werd de tweede variëteit besproken, het “Gesproken Lingála”, maar door een ander medium, namelijk een geschreven medium. De variëteit Gesproken Lingála van Kinshasa is een taal waar geen standaardvorm voor is uitgewerkt en er dus ook geen normatieve spellingsregels voor gevormd zijn. In deze masterproef heb ik daarom verschillende data en verklaringen voor de gevonden data uiteengezet aan de hand van de literatuurstudie over het Lingála in sectie 3.2. en 3.3. De data waarop deze bevindingen en verklaringen gebaseerd zijn,

zijn afkomstig uit een corpora van spontaan neergeschreven Gesproken Lingála en diverse Instagramaccounts. In de literatuurstudie heb ik enkel de relevante onderdelen van de grammatica van het Lingála besproken en deze aspecten zijn ook gevolgd in de analyse, de fonologie, tonologie, morfologie, andere woordsoorten en codeswitching tussen Lingála en Frans.

Algemeen kunnen we concluderen dat de grote variatie aan spellingswijzen op spellingsonzekerheid bij de sprekers duidt. Zowel spellingswijzen zoals geïllustreerd in de datasets van de grammatica van Meeuwis (2020: 35 – 132; 147 – 190) als variatie op deze spellingswijzen komen veel voor in de corpora en internetdata.

In de fonologie zijn er drie opmerkelijke gevallen. Ten eerste zit er vaak variatie bij het neerschrijven van de klanken /o/ en /u/ en /y/ en /i/. Een ander voorbeeld is de devocalisatie van een klinker door de combinatie van twee klinkers met als gevolg de vorming van een glide. Veel van deze gevallen in de fonologie kunnen te maken hebben met de uitspraak en dus een fonetische weergave zijn. Vandaag de dag komt prenasalisatie van consonanten in woord – initiële positie enkel nog voor bij stemhebbende consonanten. Ten laatste waren enkele opmerkelijke gevallen zoals het grafeem <g> die gevolgd wordt door het grafeem <u> en het schrijven van het grafeem <ss> in plaats van het grafeem <s>. In beide gevallen ligt de verklaring bij de Franse spellingsregels om bepaalde uitspraken te vermijden, zodat het grafeem <g> als een stemhebbende velaire stop wordt uitgesproken en niet als een postalveolaire fricatief en het grafeem <ss> de klank [s] en niet [z] garandeert.

In de tonologie lijkt er niet echt een spellingsonzekerheid te zijn. Moedertaalsprekers schrijven in het algemeen geen tonen neer.

De morfologie was opgedeeld in twee secties, namelijk de nominale morfologie en de verbale morfologie. De focus in de nominale morfologie lag bij het nominale meervoudsprefix **ba-** die in veel gevallen los geschreven blijkt te worden van het zelfstandig naamwoord en enkel aan het zelfstandig naamwoord als alle morfemen Lingála zijn eerder dan codeswitching met het Frans. In de meerderheid van de schrijfwijzen wordt het prefix los geschreven van het zelfstandig naamwoord, met variatie wanneer het gecombineerd wordt met adjectieven of andere woordsoorten. In de verbale morfologie heb ik gekeken naar de subjectsprefixen en tense- en aspectmorfemen. De volgende bevindingen zijn enkel van toepassing op werkwoorden zonder

codeswitching, met andere woorden werkwoordsvormen met enkel morfemen van het Lingála. Als we kijken naar de subjectsprefixen dan stellen we vast dat beide schrijfwijzen in alle gevallen veel voorkomen (los en vast geschreven). Het feit dat sprekers het subjectsprefix los schrijven van de rest van het werkwoord kan verklaard worden door de logica van de Franse schrijfwijze te volgen. In het Frans wordt het persoonlijk voornaamwoord bijvoorbeeld als een woord op zich geschreven en los van het werkwoord. Wanneer de spreker het subjectsprefix los schrijft van het werkwoord in Lingála verkrijgt de spreker hetzelfde. Bij de tense- en aspectmorfemen zijn er twee vaststellingen. Als het morfeem een prefix is dan is er weer variatie in de schrijfwijze, terwijl dit bij de suffixen niet zo is. Suffixen worden aan de rest van het werkwoord geschreven. Hier lijkt geen onzekerheid over te zijn. In het algemeen is er in de morfologie veel variatie aanwezig, wat duidt op een grote spellingsonzekerheid bij de sprekers.

Bij andere woordsoorten dan nomina en werkwoorden lijken de meeste variaties in schrijfwijze veroorzaakt te worden door fonetische schrijfwijze van bijvoorbeeld Franse woorden of constructies. Een tweede verklaring voor een andere schrijfwijze is het volgen van Franse spellingsregels, zoals het gebruik van een weglatingstekens. Het gebruik van weglatingstekens in het Frans kan het gebruik hiervan in het Lingála aanmoedigen (bijvoorbeeld n'a, b'ango, etc).

Codeswitching tussen Lingála en Frans lijkt ook veel variatie te bevatten in de manier waarop ze neergeschreven wordt. Het neerschrijven van codeswitching varieert van spreker tot spreker, of weer eens bij eenzelfde spreker. In de schrijfwijze varieert dit voornamelijk in combinatie met Franse adjectieven en prefixen van het Lingála. Bij de werkwoorden lijkt het opnieuw hetzelfde patroon te zijn. Prefixen blijken over het algemeen los van de rest van het werkwoord geschreven te worden, op enkele uitzonderingen na die geïllustreerd zijn in dataset (63.). Suffixen worden wél aan de werkwoordstam geschreven. Het Franse werkwoord wordt zowel vervoegd als onvervoegd gebruikt in het heden en enkel de stam als suffixen nodig zijn. Codeswitching kent zeker geen vaste spellingsregels en dit zorgt voor veel onzekerheid bij de sprekers, wat opnieuw veel variatie in de schrijfwijzen creëert.

In de laatste sectie (6) heb ik verschillende taaldenkers en hun voorstellen beschreven en geïllustreerd, namelijk Louis B. De Boeck (1952), Joel Makengo (2018), Michel Bulcke (s.d. [1987]), Alexander Breyo (2018) en R. Van Everbroeck (1969).

In het algemeen kunnen we afleiden dat spellingsonzekerheid zeker aanwezig is in het spontaan neerschrijven van Gesproken Lingála en de meeste variatie lijkt vaak veroorzaakt te worden door de volgende factoren: fonetische weergave van woorden, Franse spellingsregels volgen om bepaalde uitspraken te vermijden en de logica van de Franse schrijfwijze volgen en dit toe te passen op het Lingála (bijvoorbeeld bij het persoonlijk voornaamwoord van een werkwoord of het gebruik van weglatingstekens).

Deze masterproef was vrij beperkt in bronnen en dieper onderzoek. Verklaring halen uit de beperkte dataverzameling gebruikt in deze masterproef was niet zo efficiënt. Voor verder onderzoek in de toekomst zou het nuttig zijn nog meer en diepgaander onderzoek te doen naar de achterliggende redenen voor de spellingskeuzes en interviews af te nemen bij moedertaalsprekers van het Lingála, specifiek bij een jongere leeftijdscategorie die veel in aanraking komt met sociale media zoals Instagram en andere online platvormen.

BIBLIOGRAFIE

- Alvarez-Cáccamo, C. (1998). From 'switching code' to 'code-switching': Towards a reconceptualization of communicative codes. In P. Auer, *Code-Switching in Conversation* (pp. 29-48). London, New York: Routledge.
- Androutsopoulos, J. K. (2000). Non-standard spellings in media texts: The Case of German fanzines. *Journal of Sociolinguistics* 4/4, 514-533.
- Auer, P. (2003). A postscript: Code-switching and social identity. *Journal of Pragmatics* (37, 403-410).
- Auer, P. (2007). The monolingual bias in bilingualism research, or: why bilingual is (still) a challenge for linguists. In M. Heller, *Bilingualism: A social approach* (pp. 319-339). Houndsmill: Palgrave.
- Auer, P. (2011). Code-switching/mixing. In R. E. Wodak, *The SAGE Handbook of Sociolinguistics* (pp. 460-478).
- Baron, N. S. (2008). *Always on: Language in an online and mobile world*. Oxford: Oxford University Press.
- Breyo, A. (2018). *Je me Débrouille en Lingala: Parler Lingala tout de suite*. Lexington, KY.
- Bulcke, M. (1987). *Le Lingala Courant: Esquisse de Grammaire*. Kinshasa: Equipe interconfessionnelle: Société Biblique du Zaïre.
- Carstens, S., & Ang, L. H. (2019). Conversational Code Switching. *Asian Journal of Social Science* (47), 508-533.
- Cougnon, L.-A., Maskens, L., Roekhaut, S., & Fairon, C. (2016, Augustus). Social media, spontaneous writing and dictation. Spelling variation. *Journal of French Language Studies*.
- De Boeck, L. B. (1952). *Manuel de Lingala: tenant compte du langage parlé et du langage littéraire*.
- De Boeck, L. (n.d.). *Spreken zoals de zwarten!*

- Driessen, G. (2017). Zoals de ouden zongen, piepen de jongen? De taal van ouders en taal en taalvaardigheid van hun kinderen. *Dutch Journal of Applied Linguistics*, 145-159.
- Goodman, K. S. (2000). Standard Language and linguistic conventions. *Language in action: New studies in language and society*, pp. 213-229. (J. Peyton, P. Griffin, W. Wolfram, & R. Fasold, Eds.) Cresskill: Hampton Press.
- Heller, M. (2007). Bilingualism as ideology and practice. In M. Heller, *Bilingualism: A social approach* (pp. 1-24). Houndsmill: Palgrave.
- Heller, M. (2007). The future of 'bilingualism'. In M. Heller, *Bilingualism: A social approach* (pp. 340-345). Houndsmill: Palgrave.
- Heugh, K. (2016). Harmonisation and South African languages: Twentieth century debates of homogeneity and heterogeneity. pp. 235-255. Springer Science+Business Media Dordrecht.
- Hilte, L., Vandekerckhove, R., & Daelemans, W. (2018). Social Media Writing and Social Class: A Correlational Analysis of Adolescent CMC and Social Background. *International Journal of Society, Culture & Language IJSCSL*, pp. 73-89.
- Hilte, L., Vandekerckhove, R., & Daelemans, W. (2019, September 12). Adolescents' perceptions of social media writing: Has non-standard become the new standard? Antwerpen, België: Universiteit Antwerpen.
- Hilte, L., Vandekerckhove, R., & Daelemans, W. (2020). Linguistic Accommodation in Teenagers' Social Media Writing: Convergence Patterns in Mixed-Gender Conversations. *Journal of Quantitative Linguistics*.
- Jaffe, A. (2000). Introduction: Non-standard orthography and non-standard speech. *Journal of Sociolinguistics* 4/4, pp. 497-513.
- Lettinga, A., van Wijk, C., & Broeder, P. (2017). The use of English in Dutch text messages as a function of communicative constraints. *Taal en Tongval*. Amsterdam University Press.

- MacSwan, J. (2013). Code-Switching and Grammatical Theory . In T. K. Bhatia, & W. C. Ritchie, *The Handbook of Bilingualism and Multilingualism (Second Edition)* (pp. 323-350). Blackwell Publishing.
- Meeuwis, M., & Blommaert, J. (1994). The 'Markedness Model' and the absence of society: Remarks on codeswitching. *Multilingua: Journal of Cross-Cultural and Interlanguage Communication* (13) 4, 387-423.
- Makengo, J. (2018). *Pensée faux bore (Euvre littéraire rédigée en Lingala de Kin)*. Editions Nzoi.
- Meeuwis, M. (2006). The Lingála-Kiswahili border in north-eastern Congo. Its origins in Belgian colonial state formation of the late nineteenth and early twentieth centuries. *Africana Linguistica*, 12(1), 113–135. <https://doi.org/10.3406/aflin.2006.964>
- Meeuwis, M. (2020). *A Grammatical Overview of Lingála (Revised and Extended Edition)*. LINCOM Studies in African Linguistics .
- Meeuwis, M., & Blommaert, J. (1998). A monolectal view of CS. Layered CS among Zairians in Belgium. In P. Auer, *Code-Switching in conversation: Language, interaction and identity* (pp. 76-98). London, New York: Routledge.
- Myers-Scotton, C. (1993). Common and Uncommon Ground: Social and Structural Factors in Codeswitching. *Language in Society*, 22(4), pp. 475-503. Cambridge: Cambridge University Press. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/4168471>
- Nilep, C. (2006, June). "Code Switching" in Sociocultural Linguistics. CU Scholar.
- Stroud, C. (1992). The problem of intention and meaning in code-switching. In *Text* 12(1) (pp. 127-155).
- Vandekerckhove, R., Cuvelier, P., & de Decker, B. (2018). The Integration of English in Flemish versus African online peer group language: a comparative approach. *Language Matters*, 46:3, pp. 344-363.
- van der Walt, C. (2016). *Conclusion: Harmonization as a transformative force*. pp. 323-329. Springer Science+Business Media Dordrecht.

Van Everbroeck, R. (1969). *Le Lingala parlé et écrit*.

Verheijen, L. (2013). The Effects of Text Messaging and Instant Messaging on Literacy. *English Studies* Vol. 94, No. 5, 582-602. Routledge Taylor & Francis Group.

Wiegers, R. H. (2018, Augustus). *Taalgebruik op WhatsApp: Een inventarisatie van taalkenmerken in relatie met taalattitude en schrijfvaardigheid*. Bachelorscriptie. Tilburg, Nederland: Universiteit van Tilburg.

Woolard, K. A. (2006). Codeswitching. In A. Duranti, *A Companion to Linguistic Antropology*. Blackwell Publishing Ltd